

JUSTITS MINISTERIET
Straffelovrådet

Dato: 30. oktober 2012
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Ketilbjørn Hertz
Sagsnr.: 2012-730-0134
Dok.: 561102

Straffelovrådets udtalelse om reglerne for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold

1. Straffelovrådets kommissorium

Straffelovrådet blev nedsat ved Justitsministeriets brev af 3. oktober 1960 og har til opgave

- 1) efter Justitsministeriets anmodning at afgive indstilling om strafferetlige lovgivningsspørgsmål og principielle spørgsmål vedrørende fastsættelsen af administrative bestemmelser af strafferetlig karakter og den praktiske gennemførelse af kriminalpolitiske foranstaltninger og
- 2) efter Justitsministeriets nærmere bestemmelse at medvirke i det internationale strafferetlige samarbejde, herunder navnlig det nordiske strafferetlige lovsamarbejde.

Justitsministeriet anmodede ved brev af 15. december 2010 Straffelovrådet om en udtalelse om reglerne for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold. Brevet er sålydende:

”1. I forbindelse med drøftelserne om finansloven for 2011 har der været rejst spørgsmål om reglerne for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold.

2. Efter straffelovens § 88 skal der som bekendt ved samtidig pådømmelse af flere lovovertrædelser (sammenstødtilfælde) fastsættes en fælles straf inden for den foreskrevne strafferamme eller, hvis flere strafferammer kommer i betragtning, den strengeste af disse. Un-

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

der særdeles skærpende omstændigheder kan straffen overstige den højeste for nogen af lovovertrædelserne foreskrevne straf med indtil det halve.

Fastsættelsen af straf efter straffelovens § 88 sker normalt på grundlag af et princip om modereret kumulation. Det indebærer, at flere lovovertrædelser til samtidig pådømmelse udløser en samlet straf, der er mindre end den fuldt kumulerede sum af de straffe, som gerningsmanden ville være blevet idømt, hvis hver enkelt overtrædelse var blevet pådømt særskilt.

Bestemmelsen i § 88 suppleres af straffelovens § 89, som vedrører tilfælde, hvor en person, som tidligere er dømt, efterfølgende findes skyldig i én eller flere yderligere strafbare handlinger, som er begået forud for dommen. Efter bestemmelsen skal der i disse tilfælde udmåles en tillægsstraf, hvis samtidig pådømmelse af de pågældende forbrydelser ville have medført en højere straf end den, der tidligere er udmålt.

I visse tilfælde, hvor flere lovovertrædelser er til samtidig pådømmelse, bliver straffen fastsat efter et princip om absolut kumulation, sådan at den samlede straf udgør den fuldt kumulerede sum af de straffe, som gerningsmanden ville være blevet idømt, hvis hver enkelt overtrædelse var blevet pådømt særskilt. Det gælder f.eks. ved udmåling af bødestrafte på færdselsområdet, jf. færdselslovens § 118 a.

3. Straffelovrådet har tidligere i betænkning nr. 1424/2002 om straf-fastsættelse og strafferammer behandlet spørgsmålet om kumulation af straf i sammenstødtilfælde. Straffelovrådet fandt i betænkningen ikke grundlag for at foreslå ændringer af straffelovens almindelige regler på området. Rådet fandt således bl.a. ikke, at de hensyn, som har ført til den særlige ordning vedrørende bøder på færdselsområdet, kunne begrunde, at der som en almindelig ordning burde ske fravigelse af de nuværende almindelige principper for udmåling af straf i sammenstødtilfælde.

Herudover har Straffelovrådet behandlet spørgsmålet om strafudmåling i sammenstødtilfælde i en udtalelse fra september 2005 om kumulation af frihedsstraf og førerretsfrakendelse ved spiritus- eller promillekørsel og kørsel i frakendelsestiden. Det fremgår af udtalelsen, at sammenstødsstraf efter rådets opfattelse fortsat i almindelighed burde fastsættes med udgangspunkt i principperne i straffelovens §§ 88 og 89. Det fremgår endvidere af udtalelsen, at de hensyn, der på færdselslovens område har ført til fravigelse af dansk rets almindelige regler om fastsættelse af sammenstødsstraf ved flere forskyldte bøder, jf. færdselslovens § 118 a, ikke fandtes at kunne begrunde en videre fravigelse, således at der på færdselslovens område burde indføres en ordning om absolut kumulation ved afgørelser om frihedsstraf og førerretsfrakendelse.

4. Som et led i aftalen om finansloven for 2011 er regeringen og forligspartierne blevet enige om at undersøge reglerne om strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold og i forbindelse hermed vurdere konsekvenserne af at ændre de gældende regler i forhold til kapacitetsbehovet i Kriminalforsorgens institutioner.

Justitsministeriet skal på den baggrund anmode Straffelovrådet om en udtalelse om reglerne for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold. Straffelovrådet anmodes samtidig om at vurdere, om der er grundlag for at ændre de gældende regler, herunder eventuelt på udvalgte områder.

Straffelovrådet anmodes i den forbindelse endvidere om at vurdere, hvilke kapacitetsmæssige og økonomiske konsekvenser der ville være forbundet med at ændre de gældende regler.”

Straffelovrådet har behandlet kommissoriet i 4 møder.

2. Straffelovrådets sammensætning

Rådet havde ved afgivelsen af denne udtalelse følgende sammensætning:

Landsretspræsident Bent Carlsen (formand)
Afdelingschef Jens-Christian Bülow
Rigsadvokat Ole Hasselgaard
Højesteretsdommer Poul Dahl Jensen
Professor, lic.jur. Gorm Toftegaard Nielsen
Advokat Jakob Lund Poulsen
Politidirektør Johan Reimann
Direktør William Rentzmann

Som sekretær for udvalget under arbejdet med denne udtalelse har fungeret fuldmægtig Lise Bitsch og konsulent Ketilbjørn Hertz.

3. Gældende ret og baggrunden herfor

3.1. De gældende bestemmelser i straffelovens §§ 88 og 89

De almindelige regler for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold findes i straffelovens §§ 88 og 89 om principperne for udmåling af straf i tilfælde, hvor der foreligger flere overtrædelser, og hvor der derfor er spørgsmål om, med hvilken vægt ”normalstraffen” for hver enkelt overtrædelse skal indgå i den samlede straf.

I praksis forekommer det ofte, at flere lovovertrædelser er til pådømmelse under samme sag mod samme gerningsmand. Der tales da om sammenstød af forbrydelser (konkurrence). Konkurrence kan foreligge i flere forgreninger. Realkonkurrence foreligger, når flere forbrydelser er realiseret ved forskellige handlinger. Idealkonkurrence foreligger, når én handling udgør eller bevirker flere forbrydelser. Inden for hver af disse former sondres mellem ligeartet og uligeartet konkurrence. Har den tiltalte begået flere forhold af samme art, f.eks. en serie tyverier, foreligger ligeartet realkonkurrence. Er forholdene af forskellige karakter, f.eks. tyveri, brugstyveri og vold, foreligger uligeartet realkonkurrence. Har den samme handling bevirket overtrædelse af flere forskellige lovbestemmelser, f.eks. kørsel i spirituspåvirket tilstand med uagtsomt manddrab til følge, foreligger uligeartet idealkonkurrence. Er den samme straffebestemmelse overtrådt flere gange ved én handling, f.eks. ved at gerningsmanden dræber flere personer ved et attentat, tales om ligeartet idealkonkurrence.

Straffelovens § 88 indeholder regler om straffastsættelse i tilfælde af sammenstød. Bestemmelsen omfatter både tilfælde, hvor der foreligger realkonkurrence, og tilfælde, hvor der foreligger idealkonkurrence. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”§ 88. Har nogen ved en eller flere handlinger begået flere lovovertrædelser, fastsættes der for disse en fælles straf inden for den foreskrevne strafferamme eller, hvis flere strafferammer kommer i betragtning, den strengeste af disse. Under særdeles skærpende omstændigheder kan straffen overstige den højeste for nogen af lovovertrædelserne foreskrevne straf med indtil det halve.

Stk. 2. Medfører en af lovovertrædelserne fængsel, en anden bøde, kan retten i stedet for en fælles fængselsstraf idømme bøde ved siden af fængsel.

Stk. 3. Medfører en af lovovertrædelserne dagbod, en anden af dem bødestraf af anden art, fastsætter retten en fælles straf af dagbod, medmindre det efter omstændighederne skønnes rettest at fastsætte straf for hver overtrædelse for sig.

Stk. 4. Medfører en af lovovertrædelserne foranstaltning efter §§ 68-70 eller 74 a, medens der for en anden er forskyldt straf, kan retten bestemme, at denne straf bortfalder.”

Afgørende for, om der foreligger sammenstød, er, om flere forbrydelser er begået uden mellemkommende dom. Er en forbrydelse begået efter dom for en anden forbrydelse, foreligger gentagelse. Har en person begået flere forbrydelser, men er kun den ene opdaget og pådømt, foreligger stadig

sammenstød mellem forbrydelserne. Med henblik på sådanne forhold rummer straffelovens § 89 følgende bestemmelse:

”§ 89. Findes nogen, som allerede er dømt til straf, yderligere skyldig i en forud for dommen begået strafbar handling, bliver en tillægsstraf at idømme, for så vidt samtidig påkendelse ville have medført forhøjelse af straffen. Tillægsstraf kan idømmes i kortere tid end foreskrevet i § 33. Dersom fuldbyrdelse af den tidligere idømte straf ikke er afsluttet, følges så vidt muligt reglerne i § 88.”

Formålet med § 89 er så vidt muligt at tilvejebringe samme resultat, som hvis forholdene var pådømt under samme sag, og straffen således var blevet fastsat efter reglerne i § 88.

3.2. Bestemmelsernes tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelserne

3.2.1. Straffeloven af 1866

Straffeloven af 1866 indeholdt følgende bestemmelser om sammenstød af forbrydelser:

”§ 62. Findes Nogen under samme Sag skyldig i flere Forbrydelser, bliver Straffen for disse at fastsætte under Eet, saaledes at de alle medvirke til at bestemme dens Størrelse; dog bortfalder Spørgsmaalet om yderligere Straf for de øvrige Forbrydelser, naar den største af de begaaede Forbrydelser medfører Livsstraf eller Strafarbeide paa Livstid.

Dersom Forbrydelserne alle staae under den samme Straffebestemmelse, kan dennes høieste Grad ikke overskrides; staae de under forskellige Straffebestemmelser, bør Straffen ligeledes ordentligviis holde sig indenfor Grændserne af den Bestemmelse, som hjemler den største Straf, men denne kan dog, naar der ved flere Handlinger er begaaet Forbrydelser af forskjelligt Slags, efter Omstændighederne forhøies med indtil det Halve.

Undtagelsesviis skulle Domstolene, naar den Skyldige paa samme Tid skal dømmes for en større og for en forholdsmæssig kun ubetydelig Forbrydelse, være bemyndigede til at anvende endog den ringeste Grad af den for hiin foreskrevne Straf, naar denne efter Omstændighederne i det Hele maa ansees tilstrækkelig.

§ 64. Oplyses det, efterat Nogen er dømt for en eller flere Forbrydelser, at han da tillige havde begaaet Forbrydelser, bliver der under en ny Sag at idømme ham en Tillægsstraf svarende til den Strafforhøjelse, som de saaledes senere oplyste Forbrydelser ville have medført, hvis de vare blevne inddragne under den ældre Sag. Forsaavidt den Skyldige paa den Tid, Dommen falder i den nye Sag, endnu ikke

har udstaaet den ham tidligere dømte Straf, og denne bestod i Straf-
arbeide, kan saadant idømmes ham som Tillægsstraf i kortere Tid
end den i Kap. 2 § 11 i Almindelighed for de forskjellige Arter Straf-
arbeide foreskrevne korteste Tid.”

Af forarbejderne til disse bestemmelser fremgår bl.a. følgende (Udkast til
Straffelov for Kongeriget Danmark side 95):

”Det maa fremdeles overhovedet erindres, at den rette Forening af
Straffene for alle de begaaede Forbrydelser ingenlunde fremkommer
ved en ligefrem Sammenlægning af dem (...). I [den] Henseende
bemærkes, at da det maa erkjendes, at Straffens Intensitet ved Sam-
menlægning stiger i et større Forhold end det blot arithmetiske – en
toaarig Frihedsberøvelse er uden Tvivl mere end dobbelt saa stræng
Straf som en eetaarig Frihedsberøvelse –, vilde man ved ligeoverfor
den Forbryder, som paa engang findes skyldig i flere Lovbrud, at
sammenlægge de forskjellige for disse foreskrevne Straffe, i Virke-
ligheden tilføie ham et uforholdsmæssigt stort Onde. Det er derfor
nødvendigt, at lade en Moderation indtræde i ethvert Tilfælde, hvor
flere Straffe paa eengang ere forskyldte, og da det er umuligt i Tal at
udtrykke det Forhold, i hvilket Straffens Intensitet voxer ved sam-
mes længere Udstrækning i Tid eller Forøgelse paa anden Maade,
turde det være rettest i det Væsentlige at overlade Moderationen til
Domstolenes Skjøn”

3.2.2. Straffeloven af 1930

I borgerlig straffelov, der trådte i kraft i 1933, havde §§ 88 og 89 følgende
ordlyd:

”§ 88. Har nogen ved en eller flere Handlinger begaaet flere Lov-
overtrædelser, fastsættes der for disse en fælles Straf indenfor den
foreskrevne Strafferamme eller, hvis flere Strafferammer kommer i
Betragtning, den strengeste af disse. Under særdeles skærpene Om-
stændigheder kan Straffen overstige den højeste for nogen af Lov-
overtrædelserne foreskrevne Straf med indtil det halve.

Stk. 2. Medfører de til Straffens Bestemmelse medvirkende Lov-
overtrædelser Frihedsstraf af forskellig Art, fastsættes en fælles Fri-
hedsstraf i den strengeste Strafart.

Stk. 3. Medfører en af Lovovertrædelserne Frihedsstraf, en anden
Bøde, kan Retten i Stedet for en fælles Frihedsstraf idømme Bøde
ved Siden af Frihedsstraf.

Stk. 4. Den, der dømmes til Indsættelse i Arbejdshus eller Sikker-
hedsforvaring, kan ikke samtidig idømmes Frihedsstraf. Dersom Til-
talte foruden den eller de Lovovertrædelser, for hvilke han i Medfør
af § 62 kan dømmes til Indsættelse i Arbejdshus, tillige har begaaet
en eller flere andre Lovovertrædelser, kan han for alle de begaaede
Lovovertrædelser dømmes til Indsættelse i Arbejdshus.

§ 89. Findes nogen, som allerede er dømt til Straf, yderligere skyldig i en forud for Dommen begaaet strafbar Handling, bliver en Tillægsstraf at idømme, for saa vidt samtidig Paakendelse vilde have medført Forhøjelse af Straffen. Dersom Fuldbyrnelsen af den tidligere idømte Straf ikke er afsluttet, bliver Reglerne i § 88 saa vidt muligt at følge, og Tillægsstraf kan da idømmes i kortere Tid end foreskrevet i §§ 33 og 44.

Stk. 2. Medfører den sidst paakendte Lovovertrædelse Fængselsstraf, medens den tidligere idømte Straf bestod i Hæfte, bliver denne, hvis den ikke er fuldt udstaaet, af den straffuldbyrrende Myndighed at omsætte efter det i § 90 angivne Forhold.

Stk. 3. Dersom der for den nu til Paakendelse foreliggende Lovovertrædelse er forskyldt Frihedsstraf, og den tidligere Dom lød paa Indsættelse i Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring, bestemmer Retten, om det skal have sit Forblivende ved den tidligere Dom, eller om Tiltalte for begge Lovovertrædelser vil være at idømme Fængselsstraf. Dersom i sidstnævnte Tilfælde Domfældte har hensiddet i Arbejdshus eller Forvaringsanstalt, bestemmes det i Dommen, at en forholdsmæssig Del af den idømte Straf dermed skal anses som udstaaet.

Stk. 4. Idømmes der ved den sidste Dom Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring, medens den først afsagte Dom lød paa Frihedsstraf, bliver denne Dom for saa vidt at ophæve. Dersom Straffen er udstaaet helt eller delvis, kommer det Tidsrum, i hvilket Afsoning har fundet Sted – hvis det er Straf af Hæfte, da omsat efter det i § 90 angivne Forhold –, til Afkortning i de i §§ 63 og 66 for Hensiddet i Arbejdshus eller Forvaringsanstalt fastsatte Tidsrum.”

Om forarbejderne til disse bestemmelser kan henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) §§ 53-55 samt side 81-82. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917 (U II) §§ 82-84 samt side 104-105 og udkast af 1923 (U III) §§ 90 og 91 samt spalte 192-94. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3325-26 (§§ 92 og 93), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, spalte 5357-58 (§§ 88 og 89).

Af U I fremgår bl.a. følgende (side 81-82):

”Udkastets Sammenstødsregler i §§ 53 og 54 stemme i alt væsentligt med den gældende Ret og hvile paa den Betragtning, at Strafskylden ikke vokser proportionelt med Forbrydelsernes Antal. Hver af disse bør medvirke til Bestemmelsen af Straffens Størrelse, men i hvilken Grad det skal være, bør det overlades til Domstolene at afgøre i Stedet for at opstille en matematisk Beregning i Loven. Dette gælder først og fremmest, hvor Forbrydelserne ere ensartede, men det passer ogsaa for forskelligartede Forbrydelser. Udkastet indlader sig ikke paa nogen nærmere Bestemmelse af det Spørgsmaal, naar ”flere”, naar kun ”en” Forbrydelse foreligger, men overlader dette til Teori og Retsanvendelsen. Praktiske Ulemper heraf ere paa Grund af Sammenstødsreglernes Beskaffenhed ikke at befrygte hverken i de

Tilfælde, hvor Spørgsmaalets Besvarelse er utvivlsom, eller i dem, hvor der i Teorien er Strid.

Sidste Stykke i § 53 er en Afvigelse fra Principet og skyldes nærmest et Opportunitetshensyn overfor Domstolene, idet man anser det for urimeligt at tvinge Domstolene til f.Eks. at idømme en eller nogle enkelte Dages Strafarbejde i Tilfælde, hvor en ubetydelig Lovovertrædelse skal paadømmes sammen med en grov Forbrydelse, der er begaaet under saa formildende Omstændigheder, at den foreskrevne Strafferammes Minimum skønnes at burde anvendes. Den i første Stykke indeholdte Lempelse i Principet er ligesom 3die Stk. i Overensstemmelse med den gældende Ret.

Forskellige Forhold kunne gøre det ønskeligt, at det i Sammenstødtilfælde af Dommen fremgaar ikke blot, hvor stor den samlede Straf er, men ogsaa hvilken Straf de enkelte Forhold ere ansete med. Nødvendigt vil dette være, hvor Lovovertrædelserne anses med Bøder, der tilfalde forskellige Kasser, og i andre Tilfælde vil Reglerne om Appelsum eller Regler om, at Straffen i Gentagelsestilfælde skal fordobles, blive saa godt som uanvendelige, hvis Dommen ikke giver Oplysning om, hvilket Maal af Straf den enkelte Lovovertrædelse, isoleret set, er anset med. Dette vil navnlig komme frem ved Lovovertrædelser, for hvilke Straffen er Bøde, men kan ogsaa forekomme ved Fængselsstraf. Udkastets Regler lægge imidlertid ingen Hindring i Vejen for, at de i saa Henseende fornødne eller ønskelige Oplysninger optages i Dommen, og Domstolene ville selv være i Stand til at gennemføre en saadan Ordning. (...)

[§ 55] bevarer den gældende Rets Regler om Idømmelse af Til lægsstraf. De Spørgsmaal, som Forholdet til den tidligere idømte Straf kunne fremkalde, indeholder Paragrafen den fornødne Besvarelse af.”

Af U II fremgår bl.a. følgende (side 104-105):

”Bestemmelserne om Sammenstød af Forbrydelser i nærvær. Forsl. §§ 82-84 afviger i Realiteten lige saa lidt som de tilsvarende Bestemmelser i K. U. §§ 53-55 paa noget væsentligt Punkt fra Reglerne i Strfl. § 62-64. – Ved Formuleringen er det i § 82 søgt noget tydeligere end i K.U. § 53 og Strfl. § 62 at udtrykke de to Sætninger, hvorom der vistnok i Realiteten er Enighed – at Bestemmelsen omfatter ogsaa den saakaldte concursus idealis, og at den modererede Kumulations Princip er bestemmende for Straffens Fastsættelse. Angaaende de Betingelser, under hvilke den højeste for nogen af Lovovertrædelserne foreskrevne Straf kan overskrides, afviger nærvær. Forsl. derimod baade fra Straffeloven og fra K. U. Det sidste har formentlig med Rette ligesom N. Strfl. §§ 62 og 63 opgivet den ene af de i Strfl. § 62 opstillede Betingelser – at der skal foreligge concursus realis, jfr. Ordene : ”ved flere Handlinger”. – De særlig gravevende Tilfælde kan lige saa vel forekomme ved ideel Konkurrence som ved reel. Derimod har K. U. § 53 skærpet den anden i Strfl. § 62 opstillede Betingelse ved at kræve, at Forbrydelserne skal være af ”væsentlig” forskellig Slags. Det skal nu ikke bestrides, at det kan og ofte vil være et Moment af Betydning, om de flere Forbrydelser er af

forskellig Slags eller ikke. Men det synes urimeligt at lade det være ene afgørende. Det indses ikke, at den, der har begaaet flere kvalificerede Brandstiftelser eller har voldtaget en af eller maaske samtlige sine egne mindreaarige Døtre, ikke skulde kunne have gjort sig for-tjent til Strafforhøjelsen lige saa vel som den, der ved Siden af en enkelt saadan Brandstiftelse eller Voldtægtshandling tillige har be-gaaet et Tyveri eller Bedrageri. Overskridelse af den for den groveste Forbrydelse foreskrevne højeste Straf bør kun være en Undtagelse; det er formentlig alle enige om. Men man træffer sikkert det rigtige og undgaar bedst stødende Anomalier, naar man opgiver al Speciali-sering og som Betingelse kun opstiller, at der skal foreligge ”særde-les skærpene Omstændigheder.”

De Tilfælde, hvor Absorption af den mindre Straf skal eller kan finde Sted, er det i Modsætning til Strfl.s § 62 og K. U. § 53, med hvilke Bestemmelsen herom i § 82 i øvrigt stemmer, fundet rigtigst at behandle samlet i Paragrafens Slutning.

Nærvær. Forsl. § 83 gengiver ganske K. U. i § 54 i en noget for-kortet Formulering. (...)

Nærvær. Forsl. § 84, 1. St. gengiver K. U. § 55, 1. St. næsten uforandret. Det er kun fundet nødvendigt at tilføje, at de i §§ 32 og 45 angivne Minima for Arbejdsfængsel og simpelt Fængsel ikke er bindende ved Idømmelse af Tillægsstraf. Da nærvær. Forsl. kun kender de to Arter af Frihedsstraf, Arbejdsfængsel og simpelt Fængsel, har det været muligt ved en Omredaktion af Paragrafens 2. St. at give den deri udtalte Regel et skarpere Udtryk.”

Af U III fremgår bl.a. følgende (spalte 192-94):

”§ 90 giver Regler om Sammenstød af flere Lovovertrædelser. Be-stemmelsen hviler – ligesom nugældende dansk Ret – paa den Be-tragtning, at Strafskylden ikke vokser proportionelt med Antallet af Lovovertrædelser. § 90 udtaler ikke som Straffelovens § 62, at alle Lovovertrædelserne skal medvirke til at bestemme Straffens Størrelse. Dette bør vel i Almindelighed være Tilfældet, men ingenlunde al-tid. Grundsætningen ”poena major absorbet minorem” finder ikke blot Anvendelse, naar den ene af de begaaede Lovovertrædelser medfører Straf af Fængsel paa Livstid, men ogsaa naar af flere Lov-overtrædelser, der samtidig skal paakendes, den ene er af ganske un-derordnet Betydning i Forhold til den anden (eller de andre). Dette anerkendes ogsaa i Straffelovens § 62. Men naar saa er, bliver det virkelige Forhold det, at Domstolene efter deres Skøn afgør, om og i hvilken Grad hver enkelt af de begaaede strafbare Handlinger skal medvirke til Straffens Fastsættelse. At udtale dette i Lovteksten sy-nes overflødig. Hvad der er Trang til at udtale, er for det første, at der for de flere Lovovertrædelser (omfattende selvfølgelig baade Forbrydelser og Forseelser) bør fastsættes en fælles Straf, for det an-det, at denne Straf i Almindelighed skal holdes indenfor den fore-skrevne Strafferamme eller, hvor flere Strafferammer kommer i Be-tragtning, den strengeste af disse, og for det tredje, at Straffen undta-gelsesvis, men ogsaa kun undtagelsesvis, kan overstige den højeste af den for nogen af Lovovertrædelserne foreskrevne Straf og da med

indtil det halve. Straffelovens § 62 foreskriver de samme tre Grund-sætninger, men Udkastets § 90 afviger med Hensyn til den sidste fra Straffelovens § 62, idet § 62 som Betingelse for Anvendelse af højere Straf foreskriver, at der skal foreligge ”flere Handlinger”, og at Handlingerne skal være ”af forskellig Slags”. Udkastets § 90 stiller ingen af disse Betingelser, men hjemler, at Forhøjelse kan ske under ”særdeles skærpende Omstændigheder”. Det er overladt til Domstolens Skøn at afgøre, om saadanne foreligger. Om der foreligger concursus idealis eller concursus realis, findes i denne Henseende ikke paa Forhaand afgørende, og Kommissionen er med T. U. (jfr. Mot. S. 104-105) enig i, at der ogsaa, hvor der er begaaet flere Lovovertrædelser af samme Slags, undtagelsesvis – ligesom naar der foreligger flere strafbare Handlinger af forskellig Slags, og uanset om de flere Lovovertrædelser altsaa falder ind under samme Straffebestemmelse, – kan være god Føje til at anvende en forhøjet Straf.

§ 90, 2det Stk. er overensstemmende med nugældende Ret.

§ 90, 3die Stk. hjemler i Overensstemmelse med, hvad der er foreslaaet i K. U. 1912 § 54, 2det Stk. og T. U. § 83, 2det Stk. en hidtil savnet almindelig Adgang til at idømme Bødestraf ved Siden af Frihedsstraf.

I § 90, 4de Stk. er tilføjet en Bestemmelse for det Tilfælde, at af flere Lovovertrædelser en medfører Dagsbod, en anden Bødestraf af anden Art.

§ 91 giver Regler om Idømmelse af Tillægsstraf. Paragrafens første Stykke er bortset fra redaktionelle Ændringer stemmende med Straffelovens § 64.”

I lovforslaget fremsat i rigsdagssamlingen 1924-25 var der i forhold til forslaget i U III foretaget en ændring vedrørende sammenstød mellem lovovertrædelser, der medførte henholdsvis dagbod og bødestraf af anden art. I lovforslaget blev det foreslået, at retten i sådanne tilfælde fastsætter en fælles straf af dagbod, medmindre det efter omstændighederne skønnes rettest at fastsætte straf for hver overtrædelse for sig. Endvidere var tillægsstraf gjort betinget af, at samtidig påkendelse ville have medført en ”væsentligere” forhøjelse af straffen. Om de foreslåede bestemmelser fremgår bl.a. følgende af lovforslagets bemærkninger (Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3325-26):

”[Til § 92] Paragraffens Regler om *Sammenstød af flere Lovovertrædelser* stemmer i alt væsentlig med gældende Ret (Straffelovens § 62) og hviler paa den Betragtning, at Strafskylden ikke vokser proportionalt med Antallet af Lovovertrædelser. Det udtales dog ikke som i Straffelovens § 62, at alle Lovovertrædelser skal medvirke til at bestemme Straffens Størrelse, idet man maa anse det for rettest, at Domstolene i al Almindelighed – uden at være bundne af en saadan Regel – efter deres Skøn afgør, om og i hvilken Grad hver enkelt af de begaaede strafbare Handlinger skal medvirke i saa Henseende. Endvidere afviger Forslaget fra Straffelovens § 62 ved Fastsættelsen

af Betingelserne, under hvilke den højeste for nogen af Lovovertrædelserne fastsatte Straf kan overskrides, idet § 62 som Betingelse for Anvendelse af højere Straf foreskriver, at der skal foreligge ”flere Handlinger”, og at Handlingerne skal være ”af forskellig Slags”, medens Forslagets § 92 ikke stiller nogen af disse Betingelser, men hjemler, at Forhøjelse kan ske under ”særdeles skærpende Omstændigheder”.

Reglerne i Stk. 3 og 4 er ny i dansk Ret. Den fra Udkastet afvigende Formulering af Stk. 4 er foretaget ud fra den Betragtning, at Dagsboden bør være den principale Art af Bødestraf. (...)

[Til § 93] Paragraffen giver Regler om Idømmelse af *Tillægsstraf*. Stk. 1 stemmer i det væsentlige med Straffelovens § 64, og indeholder i Forbindelse med Stk. 2 den fornødne Besvarelse af de Spørgsmål, som Forholdet til den tidligere idømte Straf kan fremkalde. Man har i Stk. 1 foretaget en Tilføjelse til Kommissionens Udkast, gaaende ud paa, at Tillægsstraf kun bliver at idømme, for saa vidt samtidig Paakendelse vilde have medført en *væsentligere* Forhøjelse af Straffen, idet man kun i saa Fald finder, at der er Anledning til Idømmelse af saadan Straf.”

I lovforslaget fremsat i rigsdagssamlingen 1927-28 var i forhold til lovforslaget fremsat i rigsdagssamlingen 1924-25 bestemmelsen om sammenstød ved lovovertrædelser, der medfører henholdsvis dagbod og anden bødestraf, udeladt, idet dagbodssystemet ikke ønskedes indført på dette tidspunkt. Endvidere var tillægsstraf ikke længere forbeholdt tilfælde, hvor samtidig påkendelse ville have ført til en ”væsentligere” forhøjelse af straffen. Om de foreslåede bestemmelser fremgår bl.a. følgende af lovforslagets bemærkninger (Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, spalte 5357-58):

”De i denne Paragraf [§ 88] indeholdte Regler om Sammenstød af flere Lovovertrædelser, hvorefter Straffen i Almindelighed udmaales indenfor den foreskrevne Strafferamme eller den strengeste af de foreskrevne Strafferammer, er efter deres Indhold (jfr. § 2) anvendelige ogsaa udenfor Straffelovens Omraade. Da Særlovgivningens Strafferammer ofte ikke er tilstrækkelig rummelige for en saadan Bestemmelse, er dette ikke uden Betænkelighed, naar disse Strafferammer bliver staaende uforandrede, jfr. om dette Spørgsmaal nærmere Professor Oluf H. Krabbes Artikel i U.f.R. 1925 S. 6-8 og Højesteretsdommer, Dr. Juris Troels G. Jørgensens Artikel sammesteds S. 57-61. Naar imidlertid alle Bødemaxima ophæves, saaledes som det nu foreslaas i Forslag til Ikrafttrædelseslov § 6, bortfalder denne Betænkelighed. Under Hensyn til den i nævnte Paragraf indeholdte Bestemmelse bliver det endvidere unødvendigt med Henblik paa samme Forslags § 3, Stk. 2, i nærværende Forslags § 88 at tage noget Forbehold for at opretholde saadanne Bestemmelser som § 39 i Lov om Jagten Nr. 279 af 30. Juni 1922, hvorefter Overtrædelse af flere af Lovens Bestemmelser medfører Straf efter hver enkelt af disse, saaledes at de forskyldte Straffe sammenlægges. (...)

Man har i Stk. 1 [i § 89] udeladt de i F. 1924 indskudte Ord ”en væsentligere”, der formentlig vilde være egnede til at modvirke en muligt tilstedeværende Tilbøjelighed hos en Sigtet til at bidrage til Opklaring af alle hans Lovovertrædelser.”

3.2.3. Lovændringen i 1939

Ved lov nr. 87 af 15. marts 1939 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930 tilføjedes i sammenhæng med indførelsen af dagbodssystemet et nyt § 88, stk. 4 (svarende til det nugældende stk. 3), om straffastsættelsen ved sammenstød af lovovertrædelser, der medfører henholdsvis straf af dagbod og bødestraf af anden art.

3.2.4. Lovændringen i 1961

Ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme mv.) indsattes i straffelovens § 88, stk. 2, en henvisning til § 58, stk. 1, om delvis betingede domme. Ændringen var en følge af de nye regler om betingede domme, som samtidig gennemførtes ved lovændringen, jf. Folketingstidende 1960-61, tillæg A, spalte 578. Samtidig indsattes et nyt § 88, stk. 6 (svarende til det nugældende stk. 4), om straffastsættelse ved sammenstød af lovovertrædelser, der medfører henholdsvis foranstaltning efter § 70 og straf. Med bestemmelsen åbnedes mulighed for efter rettens bestemmelse at lade forskyldt straf bortfalde.

Ved samme lovændring erstattedes de tidligere gældende bestemmelser i straffelovens § 89, stk. 2-4, med et nyt stk. 2 om fastsættelse af straf i form af hæfte eller fængsel i tillæg til en tidligere dom om ungdomsfængsel, arbejds hus eller sikkerhedsforvaring, jf. Folketingstidende, 1960-61, tillæg A, spalte 578-79.

3.2.5. Lovændringerne i 1973 og 1975

Ved lov nr. 319 af 13. juni 1973 om ændring af borgerlig straffelov (Mindre berigelsesforbrydelser m.m.) blev det tidligere gældende § 89, stk. 1, 2. pkt., erstattet af de nugældende § 89, stk. 1, 2. og 3. pkt. Af forarbejderne til lovændringen fremgår bl.a. følgende (Folketingstidende 1972-73, tillæg A, spalte 5138):

”Efter § 89, stk. 1, 1. pkt., skal der, hvis en person, som allerede er dømt til straf, yderligere findes skyldig i en forud for dommen begået strafbar handling, idømmes en tillægsstraf, såfremt samtidig påkendelse ville have medført forhøjelse af straffen. Bestemmelsen i

§ 89, stk. 1, 2. pkt., giver mulighed for at idømme tillægsstraf i kortere tid end det sædvanlige minimum for strafarterne fængsel og hæfte (henholdsvis 30 dage og 7 dage). Det gælder i hvert fald i tilfælde, hvor fuldbyrdelsen af den tidligere idømte straf ikke er afsluttet. Derimod er det efter bestemmelsens ordlyd tvivlsomt, om det også gælder i tilfælde, hvor fuldbyrdelsen er afsluttet. Vestre landsret har imidlertid i en dom af 25. september 1968 statueret, at tillægsstraf under strafartens minimum også kan udmåles i disse tilfælde, uanset formuleringen af bestemmelsen i 2. pkt., jfr. Ugeskrift for Retsvæsen 1968, s. 896. Forslaget tilsigter at klargøre dette forhold.”

Ved lov nr. 320 af 13. juni 1973 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af lov om rettens pleje (Strafferetlige særforanstaltninger m.m.) ophævedes den hidtil gældende bestemmelse i § 88, stk. 4, der efter lovændringen i 1939 var blevet stk. 5, om straffastsættelse ved sammenstød af lovovertrædelser, der medfører henholdsvis frihedsstraf og arbejds hus eller sikkerhedsforvaring, samt den hidtil gældende bestemmelse i § 89, stk. 2, som affattet ved lovændringen i 1961. Endvidere ændredes henvisningen til § 70 i § 88, stk. 6 (der blev stk. 5), til §§ 68 og 69. Disse ændringer var en følge af ophævelsen af bestemmelserne om ungdomsfængsel, arbejds hus og sikkerhedsforvaring og om ændring af bestemmelserne i § 70, jf. Folketingstidende 1972-73, tillæg A, spalte 2806.

Ved lov nr. 268 af 26. juni 1975 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven (Psykisk abnormitet, narkotikriminalitet, beskyttelse af diplomater mv.) blev der gennemført en redaktionel ændring af § 88, stk. 5 (nugældende stk. 4), hvorved henvisningen til §§ 68 og 69 udvidedes til også at omfatte § 70, jf. Folketingstidende 1974-75, tillæg A, spalte 1619.

3.2.6. Lovændringerne i 2000 og 2001

Ved lov nr. 433 af 31. maj 2000 om ændring af forskellige lovbestemmelser i forbindelse med gennemførelsen af en lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Ændringer som følge af straffuldbyrdelsesloven, afskaffelse af hæftestrafpen og prøveløsladelse af livstidsdømte mv.) blev § 88, stk. 2, ophævet, og § 88, stk. 3 (der blev stk. 2), omformuleret som følge af afskaffelsen af hæftestrafpen. Endvidere udgik henvisningen til § 44 i § 89, 2. pkt., af samme grund.

Ved lov nr. 469 af 7. juni 2001 om om ændring af straffeloven og lov om social service (Ungdomskriminalitet) blev der indsat en henvisning til

§ 74 a i § 88, stk. 5 (nugældende stk. 4), som følge af indførelsen af ungdomssanktion.

3.3. Færdselslovens regler om sammenlægning af bøder mv.

Færdselsloven indeholder regler om sammenlægning af bøder og om idømmelse af bøde ved siden af fængselsstraf, der fraviger de almindelige regler i straffelovens § 88. Færdselslovens § 118 a, stk. 2-4, er sålydende:

”*Stk. 2.* Har nogen ved én eller flere handlinger begået flere overtrædelser af denne lov eller forskrifter fastsat i medfør heraf, og medfører overtrædelserne idømmelse af bøde, sammenlægges bødestraffen for hver overtrædelse. Har nogen ved én eller flere handlinger overtrådt denne lov eller forskrifter udstedt i medfør af denne lov og én eller flere andre love, og medfører overtrædelserne idømmelse af bøde, sammenlægges bødestraffen for hver overtrædelse af denne lov eller forskrifter udstedt i medfør heraf og bødestraffen for overtrædelsen af den eller de andre love.

Stk. 3. Har nogen ved én eller flere handlinger begået flere overtrædelser af denne lov eller forskrifter fastsat i medfør heraf, og medfører én af overtrædelserne idømmelse af frihedsstraf, mens en anden medfører idømmelse af bøde, idømmer retten en bøde ved siden af frihedsstraffen. Det samme gælder, såfremt nogen ved én eller flere handlinger har overtrådt denne lov eller forskrifter udstedt i medfør af denne lov og én eller flere andre love og overtrædelsen af denne lov eller forskrifter udstedt i medfør heraf medfører bødestraf og overtrædelsen af den eller de andre love medfører frihedsstraf.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 2 og 3 kan fraviges, når særlige grunde taler herfor.”

Bestemmelserne i stk. 2 og 3 indebærer, at der som udgangspunkt gælder et princip om absolut kumulation med hensyn til bødestraf for overtrædelse af færdselsloven. Dette gælder både ved samtidig påkendelse af flere overtrædelser af færdselsloven, der medfører bøde (stk. 2, 1. pkt.), ved samtidig påkendelse af overtrædelse af færdselsloven, der medfører bøde, og af overtrædelse af anden lovgivning, der medfører bøde (stk. 2, 2. pkt.), ved samtidig påkendelse af overtrædelse af færdselsloven, der medfører bøde, og overtrædelse af færdselsloven, der medfører fængselsstraf (stk. 3, 1. pkt.), og ved samtidig påkendelse af overtrædelse af færdselsloven, der medfører bøde, og af overtrædelse af anden lovgivning, der medfører fængsel (stk. 3, 2. pkt.). Færdselslovens § 118 a, stk. 2 og 3, kan derimod ikke antages at fravige straffelovens § 88, stk. 4, hvorefter retten ved samtidig påkendelse af en lovovertrædelse, der medfører foranstaltning efter §§ 68-70 eller § 74 a, og en lovovertrædelse, der medfører straf i form af bøde eller fængsel, kan bestemme, at denne straf bortfalder.

Bestemmelsen i stk. 4 indebærer, at princippet om absolut kumulation med hensyn til bødestraf for overtrædelse af færdselsloven kan fraviges, når særlige grunde taler for det. Dette kan navnlig være tilfældet, hvis anvendelse af absolut kumulation ville medføre idømmelse af en meget høj bøde eller idømmelse af bøde ved siden af en langvarig fængselsstraf.

Bestemmelserne i færdselslovens § 118 a, stk. 2-4, blev indført ved lov nr. 475 af 31. maj 2000 om ændring af færdselsloven (Bødefastsættelse). Af forarbejderne til lovændringen fremgår bl.a. følgende (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, side 7330 og 7333):

”Trafikministeriet finder, at en række hensyn taler for, at der som udgangspunkt indføres absolut kumulation i sager vedrørende overtrædelser af færdselslovgivningen, hvor der er spørgsmål om bøde. Det vurderes, at det svækker straffens præventive virkning, hvis en person, der foretager flere forskellige overtrædelser af færdselslovgivningen, som ellers præges af en udpræget taktmæssig strafudmåling, skal ”slippe billigere” end en person, der får de forskellige overtrædelser pådømt hver for sig. Trafikministeriet kan videre som anført af Rigsadvokaten i redegørelsen tiltræde, at praktiske, administrative hensyn i forbindelse med samtidig verserende sager i flere politikredse og med hensyn til muligheden for at anvende bødetilkendegivelser på stedet taler for absolut kumulation. Dette er samtidig i overensstemmelse med de grundlæggende hensyn til lighed og forudsigelighed i strafforfølgningen.

Det foreslås derfor, at det indføres som almindelig regel, at der ved flere overtrædelser af færdselsloven som udgangspunkt udmåles den normale taktmæssige bødestraf for hver overtrædelse, uanset om overtrædelserne begås ved én eller flere handlinger, og uanset om pådømmelsen sker ved én eller flere sager (absolut kumulation). Anvendes en nedsat bøde for personer med særlig lav indtægt, er det selvsagt den nedsatte bøde, der indgår i grundlaget for den absolutte kumulation.

Det forekommer rimeligt, at absolut kumulation på færdselslovens område ikke undlades, fordi den sigtede samtidig med overtrædelserne eller overtrædelserne af færdselslovgivningen ligeledes har foretaget én eller flere overtrædelser af andre særlove eller af straffeloven. Derfor foreslås det, at den absolutte kumulation ved overtrædelser af færdselslovgivningen tillige finder anvendelse i sammenstød med overtrædelser af andre love. (...)

Tilsvarende bør gælde i tilfælde af, at en overtrædelse af færdselslovgivningen eller andre love medfører frihedsstraf samtidig med, at der er foretaget en overtrædelse af færdselslovgivningen, der medfører bødestraf. Det har i praksis vist sig, at domstolene er meget tilbageholdende med at idømme tillægsbøder i sådanne tilfælde. Også her forekommer det ikke rimeligt, at den pågældende skal ”slippe gratis” for en overtrædelse. (...)

Trafikministeriet er imidlertid opmærksom på, at der vil kunne forekomme tilfælde, hvor en absolut kumulation af bøder vil medføre en meget høj bøde. I disse tilfælde vil domstolene og politiet kunne nedsætte disse, især hvis den sigtedes indkomstforhold gør det antageligt, at vedkommende næppe nogensinde vil være i stand til at betale bøden, ligesom der i konkrete tilfælde kan være behov for at nedsætte en kumuleret bøde, hvis den samlede størrelse i sig selv ikke forekommer rimelig. (...)

Som det fremgår, er den foreslåede udtrykkelige lovregulering, hvorefter der som hovedregel skal ske sammenlægning af de fulde normalbøder, dvs. uden ”mængderabat” (absolut kumulation), begrænset til bøder på færdselslovsområdet. Lovforslaget aktualiserer imidlertid det mere generelle spørgsmål om principperne for udmåling af straf i tilfælde, hvor der foreligger flere overtrædelser af lovgivningen, og hvor der derfor er spørgsmål om, med hvilken vægt ”normalstraffen” for hver enkelt overtrædelse skal indgå i den samlede straf. Justitsministeriet vil på den baggrund anmode Straffelovrådet om, at dette spørgsmål inddrages i rådets igangværende arbejde med en samlet vurdering af strafferammerne i straffeloven. (...)

Da en regel om absolut kumulation ikke i alle tilfælde vil føre til et rimeligt resultat, foreslås det i § 118 a, stk. 5 [nu stk. 4], at bestemmelserne i stk. 3 og 4 [nu stk. 2 og 3] kan fraviges, når særlige grunde taler for det. Dette vil eksempelvis kunne være tilfældet, såfremt en sammenlægning af de forskyldte normalbøder fører til en uforholdsmæssig høj samlet bøde, herunder henset til forseelsernes karakter. Bestemmelsen vil f.eks. også kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor reglerne om absolut kumulation ville betyde, at der skulle idømmes en mindre tillæggsbøde til en længere frihedsstraf. Det skal imidlertid fremhæves, at der som alt overvejende hovedregel skal anvendes absolut kumulation. Er der således tale om en kortere frihedsstraf (for f.eks. spirituskørsel, hærværk, vold), forudsættes det, at der idømmes en tillæggsbøde, hvis der til samtidig påkendelse foreligger en overtrædelse af færdselsloven, der udløser en bødestraf af en vis størrelse.”

4. Tidligere overvejelser

4.1. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse behandlede Straffelovrådet udelukkende straffelovens § 88 i relation til bestemmelsens betydning for fastsættelsen af maksimumstrafferammer, jf. side 69 og 96:

”der [findes] i straffelovens § 88 nogle almindelige bestemmelser om den i praksis hyppigt forekommende situation, at en tiltalt ved samme dom skal dømmes for flere – eventuelt mange – lovovertrædelser (sammenstød af forbrydelser). Af § 88 kan dog ikke udledes megen

vejledning om, på hvilken måde straffen kan skærpes over for den, der skal dømmes for flere forbrydelser. Det er overladt til domstolene at afgøre, hvorledes en fælles straf skal fastsættes inden for den strengeste af de strafferammer, som kommer i betragtning. Hertil føjes i § 88, stk. 1, 2. pkt., en bestemmelse om, at den fælles straf under særdeles skærpende omstændigheder kan overstige det strengeste strafmaksimum med indtil det halve. I disse tilfælde kan sammenstød af forbrydelser altså bevirke en væsentlig forhøjelse af lovens strafferamme (...)

I endnu højere grad end gentagen kriminalitet er den samtidige pådømmelse af flere forbrydelser (sammenstød) et forhold, der må tages i betragtning ved fastsættelsen af strafferammens maksimum.

I modsætning til gentagelse er sammenstød mellem flere forbrydelser reguleret ved almindelige bestemmelser i straffeloven, navnlig i § 88. Hvis en person ved samme dom skal dømmes for flere lovovertrædelser, skal der fastsættes en fælles straf inden for strafferammen. Dette gælder, hvad enten de begåede lovovertrædelser er af samme type (f.eks. en række tyverier) eller er af forskellig art (f.eks. tyverier i sammenstød med brugstyverier og med et røveri). Hvis det – som i det sidstnævnte tilfælde – er flere forskellige strafferammer, der kommer i betragtning, skal den fælles straf ligge inden for den strengeste af disse. Hertil føjes i § 88, stk. 1, 2. pkt., følgende bestemmelse: ”Under særdeles skærpende omstændigheder kan straffen overstige den højeste for nogen af lovovertrædelserne foreskrevne straf med indtil det halve”. Et maksimum på 2 års fængsel forhøjes altså under særdeles skærpende omstændigheder til 3 år, et maksimum på 6 år til 9 år.

Det fremgår heraf, at straffeloven opstiller en formodning om, at den konkret forskyldte straf for flere eller mange forbrydelser normalt kan rummes inden for en strafferamme, der i princippet er fastsat med henblik på straf for en enkelt forbrydelse. Kun under ”særdeles skærpende omstændigheder” forhøjes det strengeste maksimum med indtil det halve. I retspraksis er det forholdsvis sjældent aktuelt at anvende bestemmelsen om forhøjelse af strafmaksimum, fordi de fleste strafferammer som tidligere nævnt er så rummelige, at de giver plads for strafskærpelser ved pådømmelse af flere forbrydelser. Men når det overvejes at nedsætte nogle strafmaksima, må man altså være opmærksom på det behov for strafskærpelser i forhold til straffen for den groveste enkeltforbrydelse, som kan foreligge i sammenstødstilfælde.

De almindelige bestemmelser om straf i sammenstød suppleres på nogle områder af specielle bestemmelser, hvor forhøjede strafmaksima tager hensyn til, at der kan være begået flere forbrydelser. I forhold til lov om euforiserende stoffer skærper § 191 således straffen bl.a. i tilfælde, hvor overdragelse af narkotika er sket til ”et større antal personer”, d.v.s. ved mange hver især strafbare handlinger. Og med hensyn til berigelsesforbrydelser omfatter den skærpede strafferamme i § 286 bl.a. tilfælde, hvor ”tyverier er begået i større antal” (stk. 1, jfr. om andre berigelsesforbrydelser stk. 2: ”et større antal forbrydelser” og stk. 3: ”under tilsvarende omstændigheder”) (...)

Straffelovrådet har ikke i forbindelse med arbejdet med denne betænkning haft mulighed for at gå ind på en nærmere vurdering af sammenstødsprincipperne i § 88”

4.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer

Af betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer fremgår bl.a. følgende (side 471-77 og 987-89):

”8.1. (...) i straffelovens § 88 [findes] en række almindelige bestemmelser om de i praksis hyppigt forekommende tilfælde, hvor en tiltalt ved samme dom skal dømmes for flere lovovertrædelser. § 88 indebærer, at der ved pådømmelsen af flere lovovertrædelser i almindelighed skal fastsættes en fælles straf. Der sker således i reglen ikke nogen selvstændig vurdering af den straf, der er pådraget ved den enkelte lovovertrædelse, således at straffene lægges sammen (absolut kumulation). Der udmåles en fællesstraf, som efter omstændighederne rummer en modereret kumulation. Foreligger uligeartet konkurrence, sker straffastsættelsen inden for den strengeste af de strafferammer, som kommer i betragtning. Under særdeles skærpende omstændigheder kan straffen overstige den højeste for nogen af lovovertrædelserne foreskrevne straf med indtil det halve.

Straffelovens § 89 om straffastsættelsen i tilfælde af delt pådømmelse af forbrydelser i sammenstød bygger på § 88, for så vidt som § 89 udmålingsmæssigt tilsigter at hidføre samme resultat, selv om påkendelsen sker under forskellige sager. Ville en samtidig påkendelse efter reglerne i § 88 have medført en højere samlet straf end den, der blev idømt under den tidligere sag, skal der idømmes til lægsstraf efter § 89. Skønnes det, at de forhold, der nu foreligger til påkendelse, ikke ville have bevirket højere straf, idømmes ingen til lægsstraf.

Straffelovrådet afstod i 1987-betænkningen fra at gå ind i en nærmere vurdering af sammenstødsprincipperne i § 88, idet rådet nøjedes med at knytte nogle få bemærkninger til § 88. Det påpegedes, at der ikke af bestemmelsen kan udledes megen vejledning om, på hvilken måde straffen kan skærpes over for den, der skal dømmes for flere forbrydelser. Det er overladt til domstolene at afgøre, hvorledes en fælles straf skal fastsættes inden for den strengeste af de strafferammer, som kommer i betragtning. Det påpegedes videre, at det ved fastsættelsen af strafmaksima skal have for øje, at § 88 bygger på en formodning om, at den konkret forskyldte straf for flere eller mange forbrydelser normalt kan rummes inden for en strafferamme, der i princippet er fastsat for en enkelt forbrydelse.

Ved lov nr. 475 af 31. maj 2000 om ændring af færdselsloven (Bødefastsættelse) blev i færdselslovens § 118 a fastsat nye regler om udmålingen af bøder for overtrædelse af færdselsloven eller forskrifter udstedt i medfør heraf (...). Lovændringen indebærer en markant fravigelse af de almindelige regler, idet der ved flere overtrædelser af færdselsloven og i andre tilfælde, hvor der skal ske en

samlet pådømmelse af færdselslovsovertrædelser og overtrædelser af anden lovgivning, som udgangspunkt skal udmåles den normale takstmæssige bødestraf for hver overtrædelse af færdselsloven (absolut kumulation). Lovændringen har aktualiseret spørgsmålet om principperne for udmåling af straf i tilfælde, hvor der foreligger flere overtrædelser af lovgivningen, og hvor der derfor er spørgsmål om, med hvilken vægt ”normalstraffen” for hver enkelt overtrædelse skal indgå i den samlede straf. Straffelovrådet er på den baggrund blevet anmodet om at inddrage dette spørgsmål i rådets igangværende arbejde med en samlet vurdering af strafferammerne i straffeloven (...)

8.2. (...) flere forskellige retningslinjer [kan] komme på tale ved fastsættelsen af straf for flere forbrydelser.

En mulighed kan være at foretage en isoleret bedømmelse af hver enkelt lovovertrædelse og lægge de forskyldte straffe sammen (absolut kumulation), eventuelt således at enkeltstraffene ikke kommer til udtryk i dommen, men alene indgår i udmålingen af én straf. I visse fremmede retssystemer benyttes den fremgangsmåde, at retten foretager en isoleret bedømmelse af hver enkelt lovovertrædelse og herefter har pligt eller beføjelse til at bestemme, at straffene ikke skal lægges sammen, men fuldbyrdes samtidigt, så i realiteten alene den længste af de idømte straffe er genstand for fuldbyrdelse.

En anden mulighed er at lade de strafbare forhold føre til en mere eller mindre skønsmæssig skærpelse af straffen for den groveste forbrydelse (modereret kumulation). Denne ordning bygger på en forudsætning om, at alle forhold i almindelighed ikke indgår med fuld vægt.

Endelig kan straffen for et eller flere forhold tænkes absorberet i straffen for et eller flere andre forhold, så en del af den kriminalitet, der pådømmes i sammenstød, i realiteten kan siges at have være ”gratis”.

Straffelovens § 88 udelukker ikke, at en fælles straf kan fremkomme som en sammenlægning af enkeltstraffe, herunder i form af flere forskyldte fængselsstraffe. § 88, stk. 2 og 3, indeholder bestemmelser, der muliggør, at der i stedet for en fælles fængselsstraf idømmes bøde ved siden af fængsel, og at der i stedet for en fælles straf af dagbod idømmes bødestraf af anden art ved siden af dagbod. (...)

Det fremgår [af retspraksis om §§ 88 og 89], at domstolene i almindelighed foretager en helhedsbedømmelse i tråd med princippet om modereret kumulation. I retspraksis tager man sædvanligvis udgangspunkt i normalstraffen for den groveste forbrydelse og forhøjer den under hensyntagen til samtidig pådømte mindre forbrydelser. Hvor ingen af flere forbrydelser klart skiller sig ud som den groveste, får bedømmelsen en ændret karakter. Også i disse tilfælde sker strafudmålingen i almindelighed ud fra en helhedsbedømmelse med udgangspunkt i normalstraffen for en enkelt forbrydelse, således at straffen efter en konkret vurdering fastsættes til en position, der ligger over niveauet for én forbrydelse.

Strafansvaret for en forbrydelse antages i reglen at absorbere selvstændig strafskyld for forhold, der knytter sig til hovedforbrydel-

sen som normalt forekommende biomstændigheder ved denne. Det gælder bl.a. ved tyveri, hvor der ikke rejses tiltalte for den husfredskrænkelser, der sædvanligvis ledsager et indbrud (...). Der er i Straffelovrådet enighed om, at det må anses for ønskeligt, at hensynet til den med et indbrud forbundne husfredskrænkelser kommer klarere til udtryk ved straffastsættelsen (...). Der er i den forbindelse udtrykt sympati for, at tiltalepraksis ændres, så der ved indbrud i private hjem rejses tiltale for såvel tyveri som husfredskrænkelser, idet der herved kan opnås skærpet opmærksomhed om strafværdigheden af husfredskrænkelserne.

8.3. Straffelovrådet har noteret sig lov nr. 475 af 31. maj 2000. Ved drøftelsen af principperne for fastsættelse af straf i sammenstødtilfælde har rådet gennemgået de overvejelser, der ligger til grund for lovændringen. (...) til støtte for nyordningen [anførtes] bl.a., at det kan svække straffens præventive virkning, hvis en person, der foretager flere forskellige overtrædelser af færdselslovgivningen, som ellers præges af en udpræget takstmæssig strafudmåling, skal ”slippe billigere” end en person, der får forskellige overtrædelser pådømt hver for sig. Det fremhævedes, at praktiske forhold ved udstedelse af bøder fører til, at det ofte er tilfældigt, om politiet ved udstedelse af bødeforelæg har kendskab til, om den pågældende er sigtet i andre verserende sager. Praktiske, administrative hensyn og hensynet til lighed og forudsigelighed i strafforfølningen taler derfor for, at bødestrafen for flere lovovertrædelser som udgangspunkt sker ved en sammenlægning af de normale bøder for hver overtrædelse.

Det blev på den baggrund foreslået som almindelig regel, at der ved flere overtrædelser af færdselsloven som udgangspunkt udmåles den normale takstmæssige bøde for hver overtrædelse uden hensyn til, om overtrædelserne begås ved én eller flere handlinger, og uanset om pådømmelsen sker ved én eller flere sager. Det fandtes endvidere rimeligt at foreslå princippet om absolut kumulation anvendt ved pådømmelsen af overtrædelser af færdselslovgivningen i sammenstød med andre love og i tilfælde, hvor overtrædelse af færdselslovgivningen, der medfører bødestraf, foreligger til påkendelse sammen med overtrædelse af færdselslovgivningen eller andre love, der medfører frihedsstraf (nu fængselsstraf).

Det er under rådets drøftelse fremhævet, at nyordningen tager højde for, at der kan forekomme tilfælde, hvor anvendelse af princippet om absolut kumulation kan føre til meget høje bøder, idet der er tilknyttet en adgang for domstolene og politiet til at nedsætte bøden, når ”særlige grunde” taler herfor. Ifølge motiverne sigtes hermed navnlig til tilfælde, hvor den berørte persons indkomstforhold gør det antageligt, at den pågældende ”næppe nogensinde vil være i stand til at betale bøden”, og tilfælde, hvor den samlede bødestørrelse ”i sig selv ikke forekommer rimelig”.

(...) der [blev] i visse høringssvar fremsat indvendinger imod forslaget om absolut kumulation af bødestrafte på færdselslovens område. Advokatrådet nævnte, at en lovfæstelse af princippet om absolut kumulation kunne føre til, at politi og anklagemyndighed i højere grad ville mene sig forpligtet til at strafforfølge i tilfælde, hvor færd-

selslovsovertrædelsen i forhold til den øvrige kriminalitet er af forholdsvis underordnet betydning. Rådet anførte endvidere, at almenpræventive hensyn ikke med tilstrækkelig vægt taler for en lovændring på dette punkt, og at det tværtimod er væsentligt at opretholde muligheden for modereret kumulation som udtryk for et sædvanligt udmålingsprincip. Den Danske Dommerforening gav udtryk for, at nyordningen strider mod straffastsættelsen inden for andre områder og fører til urimelige resultater, og at det vil have en afsmittende virkning uden for færdselslovens område. Dommerforeningen anførte endvidere, at adgangen til at fravige i ”særlige tilfælde” var for snæver og uklar i forhold til straffelovens almindelige regler om straffastsættelse. Præsidenten for Østre Landsret gav bl.a. udtryk for, at forslaget tilsidesætter ”hævdvundne principper i dansk strafferet” og ”fratager domstolene sædvanlig mulighed for en konkret og individuel vurdering i enkeltsager, særlig når flere lovovertrædelser er til samtidig pådømmelse.” Udtalelsen fra Præsidenten for Vestre Landsret var på linje hermed.

8.4. Straffelovrådet er opmærksomt på, at der på færdselslovens område foreligger hensyn af praktisk og administrativ karakter, der sammen med hensynet til lighed og forudsigelighed i strafforfølgningen kan tale for, at der på færdselslovens område sker fravigelse fra dansk rets almindelige regler om strafudmåling i sammenstødtilfælde. Der er enighed om, at de hensyn, som har ført til denne fravigelse, ikke kan begrunde, at der som en almindelig ordening sker fravigelse af almindelige principper for udmåling af straf i sammenstødtilfælde. Der kan peges på områder, hvor hver af de tre retningslinjer, som er skitseret ovenfor i pkt. 8.2, kan anvendes. Ingen af disse retningslinjer egner sig som almindelig rettesnor for strafudmålingen i sammenstødtilfælde. Helt uacceptabelt kan den absolutte kumulation forekomme, hvor den fører til sammenlægning af flere forskyldte fængselsstraffe. Det kan resultere i klart overflødig strafanvendelse og må i øvrigt fra et dommersynspunkt kunne forekomme meget kunstigt, idet pådømmelsen reduceres til et spørgsmål om matematisk beregning af enkeltstraffe (...).

Straffelovrådet er opmærksomt på, at det imod den nuværende udformning af §§ 88 og 89 kan indvendes, at bestemmelsen ikke giver megen vejledning om, på hvilken måde straffen kan skærpes over for den, der skal dømmes for flere forbrydelser. Det er imidlertid ikke muligt at anvise mere håndfaste retningslinjer herfor, uden at domstolene fratages adgangen til at anlægge en konkret og individuel vurdering i enkeltsager. Det må efter rådets opfattelse frarådes. Der er enighed om, at strafudmålingen ved pådømmelse af forbrydelser i sammenstød fortsat skal ske med udgangspunkt i en vurdering af de konkrete omstændigheder i hver enkelt sag. Rådet finder derfor ikke grundlag for at foreslå ændring i straffelovens almindelige regler på dette område.

Der har dog i Straffelovrådet bl.a. på baggrund af bødeundersøgelsen (...) været udtrykt forståelse for, at praktiske hensyn på områder med en udpræget takstmæssig straffastsættelse i et vist omfang kunne tale for anvendelse af absolut kumulation. Det er også anført,

at det på sådanne områder kunne svække straffens præventive virkning og virke pædagogisk uheldigt, om der blev givet ”rabat” til en person, der begår flere overtrædelser, idet personen herved i et vist omfang ville få ”fribrev” til at begå nye overtrædelser, så længe de hidtidige overtrædelser ikke er afgjort ved bødevedtagelse eller dom (...). Specielt for så vidt angår de tilfælde, hvor der er blevet rejst sigtelse mellem overtrædelserne, er der blevet peget på, at det forhold, at gerningsmanden har fortsat sin strafbare adfærd på trods af den advarsel, der ligger i sigtelsen for den tidligere overtrædelse, tværtimod kunne tale for, at den nye overtrædelse bedømmes strengere og i hvert fald ikke mildere end den tidligere overtrædelse, når den samlede straf for de pågældende overtrædelser skal fastsættes.

Det kunne derfor overvejes at foreskrive absolut kumulation af sumbøder indtil f.eks. 10.000 kr. som en almindelig regel. Ved lovovertrædelser, der sammenlagt overstiger denne beløbsgrænse, f.eks. tre færdselslovsovertrædelser på hver 4.000 kr., skulle de hidtil gældende regler i § 88 anvendes, idet den samlede bøde dog forudsættes som udgangspunkt ikke at kunne fastsættes til mindre end 10.000 kr. Der har under Straffelovrådets drøftelse også været udtrykt sympati for andre beløbsgrænser – 3.000 kr. og 5.000 kr.

Absolut kumulation af dagbøder kunne også overvejes efter lignende retningslinjer på områder, hvor bødefastsættelsen i dag har et ”takstmæssigt” præg, f.eks. overtrædelser af straffelovens § 287. En sådan ordning ville imidlertid rejse spørgsmål, som efter Straffelovrådets opfattelse bør løses i sammenhæng med en samlet revision af straffelovens dagbodsbestemmelser. Det gælder bl.a. med hensyn til behandlingen af straffelovsovertrædelser, der er søgt afgjort udenretsligt ved bødeforelæg (sumbøde), og som efterfølgende indbringes for retten, hvor straffen efter de gældende regler skal fastsættes i form af dagbøder. Rådet afstår fra at gå ind i nærmere overvejelser om absolut kumulation af dagbøder.

En ændring som den skitserede kunne f.eks. gennemføres således:

”§ 88. ...

Stk. 2. Har nogen ved en eller flere handlinger begået flere overtrædelser af anden lovgivning end straffeloven, sammenlægges bødestraffen for hver overtrædelse, medmindre den samlede bøde ville overstige (3.000 kr., 5.000 kr. eller 10.000 kr.), eller særlige grunde taler for at fravige denne regel.”

8.5. Straffelovrådet kan efter en samlet vurdering gå ind for, at der som almindelig regel foreskrives absolut kumulation af bøder for overtrædelse af anden lovgivning end straffeloven indtil f.eks. 3.000 kr., 5.000 kr. eller 10.000 kr. Rådet har afstået fra at pege på en bestemt beløbsgrænse. (...)

Til nr. 7 (§ 88, stk. 1, 1. pkt.) og 8 (§ 88, stk. 2)

Efter gældende ret afgøres det efter en konkret vurdering, om en samlet bødestraf for flere overtrædelser skal fastsættes ved sammenlægning af den normale bøde for hver overtrædelse eller til et mindre beløb, sml. straffelovens § 88, stk. 1, 1. pkt., og Højesterets dom of-

fentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1976, s. 107. Ved flere færdselslovsovertrædelser og i andre tilfælde, hvor der skal ske en samlet pådømmelse af færdselslovsovertrædelser og overtrædelser af anden lovgivning, udmåles dog som udgangspunkt den normale takstmæssige bødestraf for hver overtrædelse af færdselsloven (absolut kumulation), sml. færdselslovens § 118 a, stk. 3-5.

Ændringen af straffelovens § 88 sammenholdt med § 2 indebærer, at færdselslovens ordning i et vist omfang gøres anvendelig på alle strafbare forhold uden for straffeloven, der medfører bøde indtil (3.000 kr., 5.000 kr., 10.000 kr.). Færdselslovens § 118 a, stk. 3-5, forudsættes som følge heraf ophævet. For så vidt angår straffelovsovertrædelser videreføres de hidtil gældende regler uændret, herunder i tilfælde, hvor straffelovsovertrædelser søges afgjort udenretsligt ved bødeforelæg.

Efter den nye § 88, stk. 2, skal der ved pådømmelse af en eller flere overtrædelser – det være sig af færdselsloven eller anden særlovgivning eller en kombination heraf – som hver især medfører bøde, normalt ske sammenlægning af de forskyldte bøder, når sammenlægningen kan ske inden for det fastsatte beløbsmaksimum på (3.000 kr., 5.000 kr., 10.000 kr.). Sammenlægning finder sted, uanset om lovovertrædelserne begås ved én eller flere lejligheder eller pådømmes ved én eller flere sager (delt pådømmelse i sammenstød).

Fravigelse af hovedreglen om sammenlægning kan i lighed med færdselslovens ordning ske, når særlige grunde taler herfor. Det gælder f.eks. i tilfælde, hvor en sammenlægning af de forskyldte bøder fører til en uforholdsmæssig høj samlet bøde henset til forseelsernes karakter. Som et andet eksempel kan nævnes tilfælde, hvor gerningsmandens indkomstforhold gør det antageligt, at vedkommende ikke i en overskuelig fremtid vil være i stand til at betale bøden. Jo lavere beløbsgrænsen fastsættes, desto mindre betydning vil denne undtagelse have.

I andre sammenstødstilfælde følges de hidtil gældende regler i straffelovens § 88. Det indebærer, at de almindelige regler om pådømmelse i sammenstød finder anvendelse, når bøden sammenlagt ville overstige den fastsatte beløbsgrænse, idet den samlede bøde dog efter formålet med den nye bestemmelse forudsættes ikke at kunne udmåles til et beløb under den fastsatte beløbsgrænse. Foreligger f.eks. tre færdselslovsovertrædelser på hver 4.000 kr. og en beløbsgrænse på 10.000 kr., følges således de almindelige regler i § 88, stk. 1, 1. pkt., idet den samlede bøde dog ikke kan udmåles til et lavere beløb end 10.000 kr., medmindre særlige grunde taler derfor.

Medfører en af lovovertrædelserne fængsel og en eller flere andre bøder, følges de almindelige regler i den gældende straffelovs § 88, stk. 2, der efter lovudkastet bliver stk. 3. Det indebærer, at der som udgangspunkt fastsættes en fælles fængselsstraf, idet retten dog efter omstændighederne kan idømme bøde ved siden af fængsel. Vælges den sidstnævnte fremgangsmåde, f.eks. fordi der er spørgsmål om en mindre fængselsstraf i kombination med flere større sumbøder, følges de almindelige regler i § 88, stk. 1, 1. pkt., ved bødefastsættelsen uden hensyn til, om de forskyldte sumbøder sammenlagt ligger inden for beløbsgrænsen ifølge lovudkastets § 88, stk. 2.

Medfører en af lovovertrædelserne dagbod (straffelovsovertrædelse) og en eller flere andre sumbøder, følges de almindelige regler i straffelovens § 88, stk. 3, der efter lovudkastet bliver stk. 4. Det indebærer, at der som udgangspunkt fastsættes en fælles straf af dagbod, idet retten dog efter omstændighederne kan idømme sumbøde ved siden af dagbod. Giver omstændighederne grund til at følge den sidstnævnte fremgangsmåde ved straffastsættelsen, gælder de almindelige regler i § 88, stk. 1, 1. pkt., ved fastsættelsen af sumbøden uden hensyn til, om de forskyldte sumbøder sammenlagt ligger inden for beløbsgrænsen ifølge lovudkastets § 88, stk. 2.”

Straffelovrådets forslag til ændring af straffelovens § 88 (og om ophævelse af færdselslovens regler om absolut kumulation) blev ikke gennemført. Af forarbejderne til den lovændring, som i øvrigt navnlig byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, fremgår herom følgende (jf. Folketingstidende 2003-04, tillæg A, side 3299-3300):

”Justitsministeriet er enig i, at strafudmålingen ved pådømmelse af forbrydelser i sammenstød fortsat bør ske med udgangspunkt i en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder i sagen.

Om Straffelovrådets anbefalinger vedrørende en regel om absolut kumulation af bøder inden for særlovgivningen indtil et fastsat beløbsmaksimum på enten 3000 kr., 5000 kr. eller 10.000 kr., skal Justitsministeriet bemærke, at der i dag findes flere områder inden for særlovgivningen, hvor der i vidt omfang benyttes absolut kumulation, og hvor der udmåles meget høje bøder. Det gælder bl.a. inden for skatte- og afgiftsområdet, arbejdsmiljøområdet og på færdselslovens område, hvor princippet om absolut kumulation (...) er lovfæstet i færdselslovens § 118 a, stk. 3-5. En eventuel gennemførelse af Straffelovrådets forslag bør efter Justitsministeriets opfattelse ikke medføre lempelser på disse områder.

Endvidere har Justitsministeriet nedsat et udvalg om sanktionsfastsættelse i sager om spiritus- og promillekørsel mv. Dette udvalg skal udarbejde forslag til lovændringer, som indebærer en forenkling af gældende regler og praksis vedrørende sanktioner for spiritus- og promillekørsel og kørsel i frakendelsestiden samt en skærpelse af sanktionssystemet.

Under hensyn til dette udvalgsarbejde, som på flere områder må forventes at ville berøre færdselslovens regler om kumulation, finder Justitsministeriet, at en stillingtagen til Straffelovrådets anbefaling af en generel regel om kumulation af sumbøder ved alle særlovsovertrædelser bør afvente den kommende udvalgsbetænkning om skærpelser på færdselslovens område.

Justitsministeriet er enig med Straffelovrådet i, at den husfredskrænkelse, der er forbundet med et indbrud i en privat bolig, ikke kommer klart til udtryk ved straffastsættelsen. Justitsministeriet vil nærmere overveje Straffelovrådets anbefaling vedrørende tiltalepraksis på dette område og drøfte spørgsmålet med Rigsadvokaten.”

Det udvalgsarbejde vedrørende sanktionsfastsættelse i sager om spiritus- og promillekørsel mv., der henvises til i disse bemærkninger, blev afsluttet med betænkning nr. 1448/2004 om sanktioner for spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden, som dannede grundlag for lov nr. 363 af 24. maj 2005 om ændring af færdselsloven (Sanktionsfastsættelse i sager om spirituskørsel mv.). Der blev ikke ved denne lovændring foretaget ændringer i færdselslovens regler om absolut kumulation med hensyn til bødestraf.

4.3. Straffelovrådets udtalelse om kumulation af frihedsstraf og førerretsfrakendelse ved spiritus- eller promillekørsel og kørsel i frakendelsestiden

Af Straffelovrådets udtalelse af september 2005 om kumulation af frihedsstraf og førerretsfrakendelse ved spiritus- eller promillekørsel og kørsel i frakendelsestiden fremgår bl.a. følgende:

”2.2. Udvalget om sanktionsfastsættelse i sager om spiritus- og promillekørsel har i betænkning nr. 1448/2004 om sanktioner for spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden foreslået færdselslovens § 118 a ændret, så princippet om absolut kumulation anvendes konsekvent ved alle kombinationer af spirituskørsel i forbindelse med anden spirituskørsel og andre overtrædelser af færdselsloven både for så vidt angår straf og frakendelsessanktionen. (...)

Efter forslaget skal der således ske absolut kumulation af frihedsstraffe i lighed med den ordning, der blev indført om absolut kumulation af bøder ved lov nr. 475 af 31. maj 2000 om ændring af færdselsloven (Bødefastsættelse). I sammenstødtilfælde, hvor flere forskyldte bøder ved kumulation overstiger 2 gange en måneds nettoløn, foreslås den sammenlagte bødestraf konverteret til frihedsstraf, således at frihedsstraffen fastsættes til 20 dages fængsel, hvis den samlede promille for de kørsler, der foreligger til pådømmelse, er mellem 2,01 og 3,00, 30 dages fængsel, hvis den samlede promille er mellem 3,01 og 4,01 osv.

Udvalget foreslår også, at der sker absolut kumulation af frakendelsestiden i tilfælde, hvor der til samlet pådømmelse foreligger flere overtrædelser af færdselsloven, der isoleret medfører frakendelse af førerretten. Udvalgets forslag omfatter ikke blot tilfælde, hvor den dømte er fundet skyldig i flere tilfælde af spirituskørsel, men også tilfælde, hvor spirituskørsel foreligger til pådømmelse med andre overtrædelser af færdselsloven, der isoleret betraget medfører frakendelse af førerretten. Ifølge udvalgets forslag skal den samlede frakendelsestid dog ikke kunne overstige 10 år, medmindre der foreligger særdeles graverende omstændigheder. (...)

2.5. Straffelovrådet har gennemgået udvalgets synspunkter og forslag. Rådet har i den forbindelse fået forelagt en mundtlig redegørel-

se om landsretternes praksis om straffastsættelsen i sammenstødtilfælde på færdselslovens område. Det er på den baggrund rådets opfattelse, at domstolene fortsat i almindelighed foretager en helhedsbedømmelse i tråd med princippet om modereret kumulation, når der er spørgsmål om at fastsætte straf og frakendelse for flere overtrædelser, hvoraf nogle isoleret set medfører frihedsstraf og betinget og/eller ubetinget frakendelse af førerretten.

Rådet har endvidere noteret sig, at der på grundlag af udvalgets betænkning er gennemført ændringer af færdselsloven, der viderefører bestemmelserne i færdselslovens § 118 a og yderligere forenkler sanktionsfastsættelsen på færdselslovens område, herunder således at forskyldt bødestraf i visse sammenstødtilfælde konverteres til frihedsstraf efter en fast omregningstabel.

2.6. Straffelovrådet har på denne baggrund på ny drøftet spørgsmålet om straffastsættelse mv. i sammenstødtilfælde. Der er herefter enighed om, at sammenstødsstraf fortsat i almindelighed bør fastsættes med udgangspunkt i principperne i straffelovens §§ 88 og 89, jf. betænkning nr. 1424/2002 s. 471 ff.

Der er også enighed om, at de hensyn, der på færdselslovens område har ført til fravigelse af dansk rets almindelige regler om fastsættelse af sammenstødsstraf ved flere forskyldte bøder, jf. færdselslovens § 118 a, ikke kan begrunde en videre fravigelse, således at der på færdselslovens område foreskrives absolut kumulation af frihedsstraf og førerretsfrakendelse. Herved bemærkes særligt for så vidt angår førerretsfrakendelse, at det i retspraksis er antaget, at principperne for fastsættelse af sammenstødsstraf i straffeloven også finder anvendelse på førerretsfrakendelser (...).

Rådet er bekendt med, at der i dag på en række særlovsområder udmåles meget store bøder. Det gælder bl.a. områder, hvor bøden typisk indregnes som en ”driftsomkostning” som led i erhvervsudøvelsen. Som eksempel kan nævnes ulovlig beskæftigelse af udenlandsk arbejdskraft, ulovlige dyretransporter, miljølovsovertrædelser og overtrædelser af skatte- og afgiftslovgivningen samt konkurrence-lovgivningen. Også på færdselslovens område forekommer bøder af betydelig størrelse, f.eks. ved hastighedsovertrædelser og kørsel med overlæs.

(...) der [er] senest med lov nr. 363 af 24. maj 2005 gennemført ændringer i færdselsloven, der viderefører bestemmelsen i færdselslovens § 118 a og yderligere forenkler sanktionsfastsættelsen på færdselslovens område, herunder således at forskyldt bødestraf i visse sammenstødtilfælde konverteres til frihedsstraf efter en fast omregningstabel. Straffelovrådet har på denne baggrund afstået fra at gå ind i en nærmere vurdering af denne bestemmelse. I tilfælde, der falder uden for færdselslovens § 118 a, vil der fortsat i medfør af straffelovens § 88 efter en konkret og individuel vurdering være mulighed for at anvende absolut kumulation, f.eks. i de ovenfor nævnte tilfælde af overtrædelser i erhvervsforhold. Rådet finder derfor ikke nu anledning til at gentage det i betænkning nr. 1424/2002 skitserede forslag til ændring af § 88.”

5. Fremmed ret

5.1. Norsk ret

Den gældende norske straffelov indeholder følgende bestemmelse om straffastsættelsen ved samtidig pådømmelse af flere lovovertrædelser:

”§ 62. Har noen i samme eller i forskjellige handlinger forøvet flere forbrytelser eller forseelser som skulle ha medført frihetsstraff, anvendes en felles frihetsstraff. Den felles frihetsstraffen må være strengere enn det høyeste lavmål som er fastsatt for noen enkelt av forbrytelsene eller forseelsene og må ikke overstige det dobbelte av den høyeste straff som for noen av dem er lovbestemt. Den felles frihetsstraffen fastsettes som regel til fengsel, hvis noen enkelt av de straffbare handlinger ville ha medført slik straff.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende ved idømmelse av en felles straff på samfunnsstraff. Skal samfunnsstraff idømmes sammen med ubetinget fengselsstraff, skal det ved utmålingen av samfunnsstraffen tas hensyn til den ubetingete fengselsstraffen.

Forsaavidt nogen af Forbrydelserne eller Forseelserne skulde have medført Fængsel, idømmes, ogsaa naar Hefte anvendes, de samme Tillægsstraffe, som om Fængsel var blevet anvendt.

§ 63. Har nogen i samme eller i forskjellige handlinger forøvet flere forbrydelser eller forseelser, hvorfor straf af bøder idømmes, anvendes en fælles bødestraf, der maa være strengere end den, som nogen enkelt af forbrydelserne eller forseelserne skulde have medført.

Retten kan, hvor nogle af forbrydelserne eller forseelserne skulde have medført frihedsstraf, andre bøder, unnlade at idømme disse og istedet betragte de forbrydelser eller forseelser, hvorfor bødestraf er bestemt, som skjærpene omstændigheder.”

Den nye norske straffelov fra 2005, som endnu ikke er trådt i kraft, indeholder følgende bestemmelser om straffastsættelsen ved samtidig pådømmelse af flere lovovertrædelser:

”§ 79. Foreligger en eller flere av situasjonene i bokstav a til c, kan fengselsstraffen forhøyes inntil det dobbelte, men ikke i noe tilfelle med mer enn 6 år og aldri ut over 21 år, og for personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, ikke ut over 15 år:

a) når en lovbrøyer ved én eller flere handlinger har begått flere lovbrudd, og det skal idømmes en felles straff. Forhøyelse av fengselsstraffen regnes av lengstestrafen i det strengeste straffebudet. Straffen etter denne bokstav kan aldri bli lenger enn summen av lengstestrafene. Forhøyelse av lengstestrafen etter denne bokstav får bare betydning i forhold til lovbestemmelser som har be-

stemt at den forhøyde lengstestraff skal tillegges rettslig virkning.
(...)”

Af forarbejderne til straffeloven fra 2005 fremgår bl.a. følgende (Ot.prp. nr. 90 (2003-2004), spesielle bemerkninger til § 79):

”Bestemmelsen inneholder generelle straffskjerpene siderammer for sammenstøt av lovbrudd, gjentakelse og organisert kriminell virksomhet. Den viderefører med ikke uvesentlige endringer bestemmelsene i straffeloven §§ 60 a, 61 og 62. Bortsett fra utkastet § 79 første ledd bokstav a inneholder ikke Straffelovkommisjonens lovutkast § 14-3 noen tilsvarende bestemmelser, idet kommisjonen ikke foreslo noen skjerpet ramme ved gjentakelse og organisert kriminell virksomhet.

Bestemmelsens *innledning* inneholder den største endring i forhold til gjeldende rett. Det har vært innvendt mot straffskjerpelsesreglene i §§ 60 a, 61 og 62 at de kan kombineres, og lede til at strafferammen for lovbruddet fordobles flere ganger (...). Gjennom formuleringen «foreligger en eller flere av situasjonene i bokstav a-c kan straffen forhøyes inntil det dobbelte» markeres at selv om vilkåret er oppfylt for å anvende to eller tre av de skjerpene siderammer, kan det bare gis påslag i strafferammen én gang. En person som har sonet fengselsstraff for grovt tyveri med en strafferamme på 6 år, og som kort tid etter løslatelse blir tatt for to nye grove tyverier, vil således få strafferamme på 12 år, selv om skjerpelse både på grunn av gjentakelse og sammenstøt kan anvendes.

Fordoblingen av straffen ved sammenstøt, gjentakelse og organisert kriminalitet blir bare resultatet ved de lavere og moderate strafferammer. Dette følger av at påslaget ikke i noen tilfeller kan bli mer enn 6 år. Når strafferammen i det straffebud forhøyelsen tar utgangspunkt i, er på mer enn 6 år, vil påslaget suksessivt bli mindre enn 100 % inntil det for lovbrudd med strafferamme på 15 år blir 40 %, og for bestemmelser med en strafferamme på 21 år blir det ikke noe påslag. Siden lovutkastet ikke opererer med noe alminnelig straffemaksimum som i gjeldende straffelov § 17, angis det i § 79 at de generelle siderammer ikke leder til at straffen forhøyes ut over 21 år, som fremdeles etter forslaget skal være straffelovgivningens alminnelige maksimum (...). For fullstendighetens skyld gjentas i annet punktum at for personer som på handlingstidspunktet var under 18 år, kan straffen ikke heves ut over 15 år. Dette følger allerede av lovutkastet § 33, men gjentas for å gjøre loven mer informativ og tilgjengelig. Ved sammenstøt av lovbrudd gjelder begrensningen bare når alle handlingene er forøvet mens personen var under 18 år.

Strafferammene angis ved straffartene fengsel og bot. Bestemmelsene om skjerpning av strafferammene påvirker bare den maksimale fengselsstraffens lengde. Om vilkårene i § 79 er oppfylt, kan det følgelig ikke idømmes 820 timer samfunnsstraff, jf. § 49. Men straffskjerpelsesregelen vil påvirke hvor lang straffen bør være innenfor lovens rammer for lengden av samfunnsstraffen.

Bokstav a inneholder i kombinasjon med innledningen bestemmelsen om straffskjerpelse ved sammenstøt av lovbrudd. Bestemmelsen er på sentrale punkter en videreføring både av gjeldende rett i straffeloven § 62 og av Straffelovkommissjonens forslag i §14-3. Bestemmelsen i bokstav a *første punktum* slår fast at ved sammenstøt av lovbrudd, både ved flere handlinger (realkonkurrens) og i samme handling (idealkonkurrens), skal straffen skjerpes etter det såkalte «straffeskjerpelsesprinsippet», med mindre «kumulasjonsprinsippet» leder til en lavere ramme. Omfanget av straffskjerpelsen fremgår av innledningen, men grunnlaget er regulert i bokstav a *annet punktum*. Som i gjeldende rett og i Straffelovkommissjonens forslag tas det utgangspunkt i den bestemmelse som har den høyeste ordinære strafferamme. I forhold til denne ramme foretas en fordobling, men ikke ut over en skjerpning på 6 år. Ytterligere en begrensning følger av bokstav a *tredje punktum*: Straffen kan ikke forhøyes til mer enn summen av de enkelte lovbrudd som inngår i konkurransesituasjonen – kumulasjonsprinsippet. Ved sammenstøt av to lovbrudd med en strafferamme på 6 år og 3 år, blir maksimumstraffen ikke 12, men 9 år.

Kravet i gjeldende rett om at straffen ved sammenstøt må være høyere enn minstestrafen for de lovbrudd som inngår i konkurransesituasjonen, er i samsvar med forslaget fra Straffelovkommissjonen ikke videreført. Når ingen av straffebudene har et særskilt minimum, kan straffen etter utkastet settes til fengsel i 14 dager, og ikke som etter gjeldende rett 15 dager. Har noen av straffebudene et særskilt minimum på for eksempel 2 år fengsel, kan straffen også i konkurranstilfelle ligge på minimum, og ikke som etter gjeldende rett på 2 år og 1 måned.

Når bestemmelsene i konkurransesituasjonen dels har en ramme på fengsel, og dels ikke kan gi strengere straff enn bot, kan rammen bare utvides ved at det gis bot i tillegg til fengsel. I motsetning til gjeldende rett og Straffelovkommissjonens lovutkast, er dette ikke uttrykkelig sagt i § 79 bokstav a. Bøter og fengsel kan alltid kombineres, jf. §§ 32 og 54. Det er derfor ikke funnet nødvendig å si dette spesielt for sammenstøtstilfellene. At domstolen også kan velge å idømme en felles fengselsstraff uten å kombinere den med bot, er heller ikke sagt uttrykkelig. Hvor en skal anvende en bestemmelse med fengsel som strafferamme i kombinasjon med en som bare hjemler bot, følger det av kumulasjonsbestemmelsen at strafferammen ikke økes: En ramme på 1 år og en ramme på bot, blir fremdeles bare en ramme på 1 år. Skjerpelsen kan i disse tilfeller bare fremgå ved at det kan idømmes fengsel i 1 år pluss en bot.”

5.2. Svensk ret

Den svenske straffelov inneholder følgende bestemmelser om straffsættelsen ved samtidig pådømmelse af flere lovovertrædelser:

”26 kap. 2 § Fängelse får användas som gemensamt straff för flera brott, om fängelse kan följa på något av brotten.

Fängelse på viss tid får sättas över det svåraste av de högsta straff som kan följa på brotten men får inte överstiga vare sig de högsta straffen sammanlagda med varandra eller arton år. Det får inte heller överskrida det svåraste straffet med mer än

1. ett år, om det svåraste straffet är kortare än fängelse i fyra år,
2. två år, om det svåraste straffet är fängelse i fyra år eller längre men inte uppgår till fängelse i åtta år,
3. fyra år, om det svåraste straffet är fängelse i åtta år eller längre.

Vid tillämpningen av andra stycket ska bötesstraff anses motsvara fängelse i fjorton dagar.

Det svåraste av de lägsta straffen får inte underskridas.

30 kap. 3 § När någon döms för flera brott, skall rätten döma till gemensam påföljd för brotten, om inte något annat är föreskrivet.

Om det finns särskilda skäl, får rätten för ett eller flera brott döma till böter och samtidigt döma till annan påföljd för brottsligheten i övrigt. Vidare får rätten döma till fängelse för ett eller flera brott samtidigt som den dömer till villkorlig dom eller skyddstillsyn för brottsligheten i övrigt.”

5.3. Andre lande

Et udgangspunkt om modereret kumulation ved samtidig fastsættelse af straffen for flere lovovertrædelser anvendes generelt også i andre europæiske lande, herunder England, og i Canada, Australien og New Zealand. Samme princip anvendes generelt i USA i sager om overtrædelse af føderal lovgivning (og også i mange delstater), men der er dog i USA også eksempler på lovbestemt absolut kumulation for bestemte forbrydelser.

6. Straffelovrådets overvejelser

6.1. Efter kommissoriet skal Straffelovrådet vurdere, om der er grundlag for at ændre de gældende regler for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold, herunder eventuelt på udvalgte områder.

Straffelovrådet skal i den forbindelse endvidere vurdere, hvilke kapacitetsmæssige og økonomiske konsekvenser der ville være forbundet med at ændre de gældende regler.

6.2. Til brug for vurderingen af, hvilke kapacitetsmæssige og økonomiske konsekvenser der ville være forbundet med at ændre de gældende regler for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold, har Justitsministeriets Forskningskontor udarbejdet en rapport om effekten af absolut kumulation. Rapporten er medtaget som bilag til nærværende udtalelse.

Det fremgår af rapporten, at en generel indførelse af et princip om, at der ved samtidig påkendelse af flere lovovertrædelser skal ske sammenlægning af straffene for de enkelte lovovertrædelser – såkaldt absolut kumulation – ville føre til en mindre forøgelse af de samlede idømte bøder og en stor forøgelse af de samlede idømte fængselsstraffe.

Ifølge rapporten ville en generel indførelse af et princip om absolut kumulation føre til en forøgelse af den samlede idømte bødesum med i størrelsesordenen 4 pct. svarende til 15-16 mio. kr. årligt. Dette beløb angiver den forventede forøgelse af de idømte bøder, men siger ikke noget om, hvor stor en del heraf der i givet fald kunne forventes inddrevet og dermed føre til en faktisk merindtægt for statskassen. Der foreligger heller ikke noget skøn over, hvilken forøgelse i afsoningen af forvandlingsstraffe der i givet fald kunne forventes, og dermed heller ikke over de merudgifter for statskassen, der i givet fald ville være forbundet hermed.

Ifølge rapporten ville en generel indførelse af et princip om absolut kumulation endvidere føre til en forøgelse af de samlede idømte fængselsstraffe med i størrelsesordenen 77 pct. svarende til idømmelse af yderligere godt 3.800 års fængsel årligt. Når der tages højde for forventet prøveløsladelse mv., indebærer dette et skønnet behov for yderligere 3.000 fængselspladser ud over de 4.100 pladser, kriminalforsorgen for tiden råder over. De løbende merudgifter hertil anslås til i givet fald at udgøre 1.770 mio. kr. årligt, hvortil kommer ikke nærmere opgjorte engangsudgifter til etablering af nye fængselspladser. Til illustration af størrelsen af disse engangsudgifter kan nævnes, at etablering af det nye lukkede fængsel på Falster med 250 pladser forventes at koste i størrelsesordenen 1 mia. kr. Etableringsudgifterne til et åbent fængsel af tilsvarende størrelse vil være mindre, og hvis det forudsættes, at halvdelen af de yderligere fængselspladser skal være i åbne fængsler, vil den samlede udgift til etablering af yderligere 3.000 fængselspladser formentlig udgøre i størrelsesordenen 9-10 mia. kr. Det bemærkes i øvrigt, at der ud fra erfaringerne med etableringen af Statsfængslet Østjylland, som blev indviet i 2006, og af det nye fængsel på Falster, som forventes indviet i 2015, vil kunne gå 6-7 år fra det besluttes at bygge et nyt lukket fængsel, til fængslet er klar til brug.

Det bemærkes, at rapportens beregninger bygger på en række forudsætninger, der nærmere er beskrevet i rapporten, og som er forbundet med betydelig usikkerhed. De forskellige usikkerhedsfaktorer peger dog til dels i forskellig retning (henholdsvis mod en overvurdering og en undervurde-

ring af effekten af en indførelse af et princip om absolut kumulation). Samlet set er det vurderingen, at rapportens skøn er behæftet med en vis usikkerhed, men at skønnet ikke desto mindre giver et rimeligt fingerpeg om størrelsesordenen af effekten af en eventuel indførelse af et princip om absolut kumulation.

6.3. Straffelovrådet har på denne baggrund på ny drøftet spørgsmålet om straffastsættelse mv. i sammenstødtilfælde.

6.3.1. Overvejelserne angår fastsættelse af straffen for flere lovovertrædelser, der alle er begået, før gerningsmanden er fundet skyldig i nogen af overtrædelserne. Hvis gerningsmanden er fundet skyldig (ved vedtagelse af et bødeforelæg, ved endelig dom eller ved dom i 1. instans, som kun er anket vedrørende strafudmålingen) og *derefter* begår en eller flere yderligere lovovertrædelser, foreligger *gentagelse* (og ikke *sammenstød*). I gentagelsestilfælde fastsættes straffen særskilt for den yderligere overtrædelse, og straffen for den yderligere lovovertrædelse vil blive fastsat i lyset af den tidligere pådømte kriminalitet, idet det i almindelighed skal indgå som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden tidligere er straffet af betydning for sagen, jf. straffelovens § 81, nr. 1.

Det er overordnet Straffelovrådets opfattelse, at det grundlæggende princip om, at ”Strafskylden ikke vokser proportionalt med Antallet af Lovovertrædelser” – såkaldt modereret kumulation – i praksis har virket hensigtsmæssigt gennem mange år og fortsat bør være det almindelige udgangspunkt for straffastsættelsen ved samtidig pådømmelse af flere lovovertrædelser.

Rådet lægger i den forbindelse til grund, at et af formålene med at straffe er at markere samfundets afstandtagen fra den kriminelle adfærd. Endvidere er et hovedformål med straf i nutidens danske retssystem at forebygge fremtidig kriminalitet – altså et dominerende præventivt sigte. Betragtningen om, at ”Strafskylden ikke vokser proportionalt med Antallet af Lovovertrædelser” må i lyset heraf forstås således, at der navnlig af præventive grunde ikke er behov for at lade antallet af lovovertrædelser til samtidig pådømmelse være en meget dominerende faktor i forbindelse med domstolenes konkrete udmåling af straf. Straffelovens §§ 80-82, jf. § 88, afspejler denne tanke ved at angive en lang række hensyn, som domstolene skal iagttage ved strafudmålingen, og samtidig at overlade det til domstolene at foretage en samlet vurdering af strafværdigheden af flere forhold til samtidig pådømmelse.

I almindelighed at fastsætte straffen i sammenstødtilfælde til summen af straffen for de enkelte lovovertrædelser – absolut kumulation – vil som anført i pkt. 4.2 ovenfor føre til klart overflødig strafforbrug og kan således ikke forventes at have nogen nævneværdig kriminalitetsforebyggende virkning.

At anvende modereret kumulation som det almindelige udgangspunkt for straffastsættelsen i sammenstødtilfælde er endvidere nødvendigt af hensyn til i alle tilfælde at bevare et rimeligt forhold – proportionalitet – mellem de begåede lovovertrædelser og den udmålte straf og af hensyn til at fastholde et absolut maksimum for straffen. Som nærmere beskrevet i pkt. 6.3.2 og 6.3.3 nedenfor giver princippet om modereret kumulation de bedste muligheder for en jævn stigning i strafudmålingen i takt med de begåede lovovertrædelsers stigende grovhed. Et princip om absolut kumulation vil derimod i større eller mindre omfang medføre mere abrupte overgange i straffnivauerne for de begåede lovovertrædelser set i forhold til deres grovhed.

6.3.2. Det gældende princip om modereret kumulation giver mulighed for en fleksibel strafudmåling, hvor det afhænger af en samlet vurdering af alle relevante omstændigheder, med hvilken vægt de enkelte lovovertrædelser skal indgå ved fastsættelsen af den samlede straf.

Hvis gerningsmanden har begået flere forhold, der skal pådømmes samtidigt, vil dette indgå som ét blandt mange andre elementer i rettens samlede vurdering af strafbehovet. I nogle sager vil det være et væsentligt element. Har gerningsmanden således begået ikke blot ét røveri, men tre røverier, vil dette blive tillagt meget væsentlig betydning ved strafudmålingen. I andre sager, hvor et relativt set mindre alvorligt forhold, f.eks. en overtrædelse af en ordensforskrift, skal pådømmes sammen med f.eks. en alvorlig voldtægt, vil det mindre alvorlige forhold få ringe eller ingen indflydelse på strafudmålingen.

Som anført indgår der mangeartede og til tider modsatrettede hensyn, når domstolene skal udmåle straf i sammenstødtilfælde. De enkelte forholds karakter og grovhed og antallet af forhold sammenholdt med gerningsmandens personlige forhold vil i praksis være hovedelementer i straffastsættelsen. Straffastsættelse med udgangspunkt i et princip om absolut kumulation vil betyde en meget mekanisk og unuanceret strafudmåling, som samtidig vil sætte unødigt fokus på spørgsmålet om, hvornår der foreligger

én eller flere forbrydelser til pådømmelse. Det sidste spørgsmål opstår for så vidt uafhængigt af valget af kumulationsprincip, men kan få afgørende betydning for strafudmålingen, hvis man vælger at udmåle straf som summen af enkeltstraffe (absolut kumulation).

Hvis en kasserer dagligt tilegner sig 1000 kr. fra kassen gennem en måned, kan forbrydelsen beskrives som 30 forhold af underslæb vedrørende hver 1000 kr. eller som ét forhold ved gennem en måned at have tilegnet sig 30.000 kr. Under et princip om modereret kumulation er dette et spørgsmål af teoretisk karakter, idet det er overladt til domstolene at foretage en samlet vurdering af kriminalitetens grovhed, som selvsagt ikke påvirkes af tiltalens udformning i det nævnte eksempel. Under et princip om absolut kumulation vil domstolene i det ene tilfælde skulle fastsætte straffen for et underslæb til 1000 kr. og derefter gange straffen med 30, mens man i det andet tilfælde skal fastsætte straffen for ét underslæb til 30.000 kr.

Som et andet eksempel af mere alvorlig karakter kan nævnes tilfælde, hvor A to gange om måneden i 1 år har samleje med den 10-11-årige B, over for tilfælde, hvor A én gang om måneden i 2 år har samleje med den 10-11-årige B, eller tilfælde, hvor A har samleje med de 10-11-årige B, C, D og E seks gange hver med en uges mellemrum. I alle tre eksempler er der tale om 24 samlejer med et barn under 12 år, hvor det gældende princip om modereret kumulation giver mulighed for en fleksibel strafudmåling på grundlag af, at udgangspunktet for strafudmålingen for ét samleje med et barn under 15 år ved anvendelse af gerningsmandens fysiske eller psykiske overlegenhed er 2½ års fængsel. Et princip om absolut kumulation vil snarere give anledning til en mere mekanisk strafudmåling baseret på et bestemt multiplum af straffen for én overtrædelse.

Som et tredje eksempel kan nævnes tilfælde, hvor A én gang indsmugler 3 kg heroin, over for tilfælde, hvor A tre gange indsmugler 1 kg heroin, eller tilfælde, hvor A i ét indkomstår begår skattesvig for 3 mio. kr., over for tilfælde, hvor A i tre indkomstår begår skattesvig for 1 mio. kr. i hvert af årene. Også i sådanne tilfælde giver det gældende princip om modereret kumulation mulighed for en fleksibel strafudmåling, mens et princip om absolut kumulation snarere vil føre til en mere mekanisk strafudmåling med en overbetoning af betydningen af, at f.eks. heroinen er indsmuglet ad tre gange.

Det gælder generelt, at et princip om absolut kumulation vil kunne føre til uforholdsmæssigt strenge straffe, hvis en person begår et meget stort antal

mindre alvorlige overtrædelser. Som eksempel kan nævnes et stort antal indbrudstyverier. Ét indbrudstyveri med et udbytte på f.eks. 30.000 kr. vil efter omstændighederne kunne straffes med 60 dages fængsel. Begås i stedet 9 sådanne indbrud, vil et princip om absolut kumulation kunne føre til en straf på 1½ års fængsel svarende til strafmaksimum i straffelovens § 285, stk. 1. Dermed vil straffen for 9 indbrudstyverier kunne blive lige så streng som straffen for en voldtægt, hvilket efter Straffelovrådets opfattelse ikke afspejler disse forbrydelsers relative grovhed.

6.3.3. Indførelse af et udgangspunkt om absolut kumulation vil – med det eksisterende strafniveau og de eksisterende strafferammer – for de groveste forbrydelsers vedkommende have den konsekvens, at mulighederne for at lade straffen stige med forbrydelsens grovhed i visse tilfælde indskrænkes væsentligt. For de groveste forbrydelsers vedkommende – eksempelvis manddrab, forsøg på manddrab og hjemmerøveri – er straffen for ét forhold så høj, at et princip om absolut kumulation vil føre til, at straffen for bare to eller tre forhold vil skulle fastsættes til strafferammens maksimum. Straffen vil dermed blive den samme, uanset om den pågældende har begået to eller tre manddrab, forsøg på manddrab eller hjemmerøverier, eller om den pågældende har begået fire, fem eller flere sådanne forbrydelser.

Som eksempel kan nævnes, at straffen for ét hjemmerøveri som udgangspunkt fastsættes til 5 års fængsel. Et princip om absolut kumulation ville med et uændret udgangspunkt for fastsættelsen af straffen for ét hjemmerøveri indebære, at straffen for to hjemmerøverier som udgangspunkt skulle fastsættes til 10 års fængsel, hvilket svarer til strafmaksimum i straffelovens § 288, stk. 2, om røveri af særlig grov beskaffenhed.

Det gælder i det hele taget generelt for fængselsstraf, at et princip om absolut kumulation under alle omstændigheder – med de eksisterende strafferammer – kun kan gennemføres indtil et vist niveau. Når en person har begået så mange forbrydelser, at den samlede straf fastsat efter et princip om absolut kumulation når strafferammens maksimum, vil yderligere lovovertrædelser (af bestemmelser med samme eller lavere strafferamme) ikke føre til højere straf.

Som eksempel kan nævnes, at straffen for ét samleje med et barn under 15 år, som gerningsmanden har skaffet sig ved at udnytte sin fysiske eller psykiske overlegenhed, som udgangspunkt straffes med 2½ års fængsel. Hvis barnet er fyldt 12 år, og gerningsmanden ikke har anvendt tvang eller trusler, er strafferammen for denne forbrydelse fængsel indtil 8 år, jf. straf-

felovens § 222, stk. 1. Et princip om absolut kumulation ville dermed med et uændret udgangspunkt for fastsættelsen af straffen for ét samleje med barn under 15 år ved anvendelse af gerningsmandens fysiske eller psykiske overlegenhed indebære, at straffen for tre sådanne samlejer som udgangspunkt skulle fastsættes til 7½ års fængsel, og at straffen for allerede fire sådanne samlejer ville ramme strafmaksimum på 8 års fængsel.

Det gælder selvfølgelig under alle omstændigheder – såvel med det gældende udgangspunkt om modereret kumulation som med et udgangspunkt om absolut kumulation – at der vil være tilfælde, hvor straffen for allerede visse af de begåede forbrydelser i sig selv ville have medført en straf svarende til den højeste relevante strafferammes maksimum, og hvor de øvrige forbrydelser derfor isoleret set ikke medfører nogen yderligere straf.

Som eksempel kan nævnes, at voldtægt af et barn og efterfølgende drab af barnet som udgangspunkt straffes med livsvarigt fængsel. Som et andet eksempel kan nævnes, at selv om retspraksis ikke foreligger, må det – bl.a. på grundlag af retspraksis om straffen i forsøgstilfælde – antages, at terrorisme med fuldbyrdet drab på flere personer ligeledes som udgangspunkt straffes med livsvarigt fængsel. Uanset hvilke yderligere forbrydelser en sådan gerningsmand måtte have begået, vil det derfor ikke kunne føre til en forøgelse af straffen.

Med det gældende udgangspunkt med modereret kumulation vil sådanne tilfælde, hvor straffen meget hurtigt så at sige rammer maksimum, imidlertid være sjældne og i det væsentlige begrænset til de alleralvorligste forbrydelser – såsom de nævnte eksempler i form af drab af et voldtageret barn eller drab af flere personer som led i en terrorhandling. Med et udgangspunkt med absolut kumulation vil sådanne tilfælde imidlertid blive væsentligt hyppigere.

6.3.4. En indførelse af et princip om absolut kumulation vil – hvis princippet indføres med udgangspunkt i de eksisterende strafniveauer for enkeltstående forbrydelser – medføre stærkt forøgede udgifter til kriminalforsorgen. Som nærmere beskrevet i pkt. 6.2 ovenfor kan der i givet fald forventes årlige merudgifter på 1.770 mio. kr., hvortil kommer en engangsudgift på i størrelsesordenen 9-10 mia. kr.

6.3.5. Endvidere anvender både de andre nordiske lande og stort set alle andre lande, som vi normalt sammenligner os med på det strafferetlige om-

råde, som udgangspunkt et princip om modereret kumulation ved samtidig pådømmelse af flere strafbare forhold.

6.3.6. Det er endvidere fortsat Straffelovrådets opfattelse, at de særlige hensyn, der på visse områder, herunder navnlig færdselsområdet, har ført til fravigelse af de almindelige regler om fastsættelse af straffen ved flere forskyldte *bøder*, ikke kan begrunde yderligere fravigelser af princippet om modereret kumulation.

Straffelovrådet henviser i den forbindelse til, at den gældende § 88 som beskrevet i pkt. 4.3 ovenfor giver mulighed for efter en konkret og individuel vurdering at anvende absolut kumulation ved flere forskyldte bøder. Dette gælder navnlig på områder, hvor overtrædelsen begås som led i erhvervsudøvelse og bøden reelt har karakter af driftsomkostning. Som eksempler nævnes i pkt. 4.3 ulovlig beskæftigelse af udenlandsk arbejdskraft, ulovlige dyretransporter, miljølovsovertrædelser og overtrædelser af skatte- og afgiftslovgivningen samt konkurrencelovgivningen. På skatte- og afgiftsområdet fastsættes bøder for skatte- eller afgiftsunddragelse normalt svarende til det unddragne beløb, og der er dermed en direkte lineær sammenhæng mellem størrelsen af det unddragne beløb og bødens størrelse.

Efter Straffelovrådets opfattelse bør det således fortsat bero på de hensyn, der gør sig gældende på et givet område, om det almindelige udgangspunkt om modereret kumulation bør fraviges. En fravigelse bør kræve, at særlige grunde, eksempelvis præventive hensyn, taler for det. I vurderingen bør også indgå andre mulige retsfølger af overtrædelsen, herunder navnlig om der sker konfiskation af et eventuelt økonomisk udbytte af overtrædelsen.

6.3.7. Sammenfattende er det Straffelovrådets opfattelse, at der ikke er grundlag for at ændre de gældende regler for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold.

Effekten af absolut kumulation

1. Indledning

Som led i finansloven for 2011 blev regeringen og forligspartierne enige om at undersøge reglerne om strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold og i forbindelse hermed vurdere konsekvenserne af at ændre de gældende regler i forhold til kapacitetsbehovet i Kriminalforsorgens institutioner.

På den baggrund har Justitsministeriet anmodet Straffelovrådet om en udtalelse om reglerne for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold. Straffelovrådet blev samtidig anmodet om at vurdere, om der er grundlag for at ændre de gældende regler, herunder eventuelt på udvalgte områder. Endvidere blev Straffelovrådet anmodet om at vurdere, hvilke kapacitetsmæssige og økonomiske konsekvenser der ville være forbundet med at ændre de gældende regler.

I forlængelse heraf er Justitsministeriets Forskningskontor blevet bedt om at beregne forskellen i henholdsvis samlet strafmasse og samlet bødesum ved en absolut kumulation i forhold til en modereret kumulation, som nu er gældende.

2. Data og metode

2.1 Data

Beregningerne er baseret på oplysninger om samtlige strafferetlige afgørelser og konfererende sager (bisigtelser) fra 2005 til 2009 i Danmarks Statistiks forskningsregistre. Opgørelsen af den samlede strafmasse er baseret på alle disse år, mens opgørelsen af den samlede bødesum alene er baseret på kriminalitetsoplysninger fra 2007 til 2009, idet oplysningerne om bødestørrelser er mangelfulde de tidligere år.

Der er indledningsvis foretaget en datarensning, således at alene sidste instans domme inkluderes, og således at sager, der angår domme fra tidligere år, ekskluderes.

BILAG

2.2 Design

Med undtagelse af færdselsloven og visse andre særlove findes der ikke tariffer eller helt faste retningslinjer for, hvor lang en fængselsstraf eller hvor høj en bøde de enkelte forbrydelser skal medføre. En lang række forhold influerer herpå, såsom gerningsmandens alder og eventuelle forstraffe, grovheden, omfanget og alvoren af forbrydelsen mv., jf. bl.a. straffelovens § 81 og § 82.

For at kunne beregne, hvor meget længere en ubetinget fængselsstraf ville blive, eller hvor meget højere en bødestraf ville blive, såfremt hvert forhold i et sagskompleks bidrager med ensartet vægt til straffen – uanset antallet af forhold – er der taget udgangspunkt i sager med kun ét forhold (herafter: solosager). Tankegangen er, at det er disse solosager, der vil kunne anskueliggøre prototypen med hensyn til straffens længde og bødens størrelse for de forskellige former for lovovertrædelser. På baggrund af solosagerne er derfor henholdsvis den gennemsnitlige strafflængde og den gennemsnitlige bødestraf beregnet i de sager, der er endt med sådanne sanktioner. Herudfra er den absolutte kumulation beregnet, idet de enkelte sager, der indgår i et sagskompleks, tildeles den strafflængde eller den bødestraf, førnævnte beregning har ført til for de specifikke forbrydelser. Mens summen af strafflængder/bøder i sagskomplekserne viser den absolutte kumulation, angiver den faktiske strafflængde/bøde en modereret kumulation.

Der knytter sig naturligvis mange forbehold til denne beregningsform. Disse drøftes nedenfor i afsnit 4.

I det tilfælde, hvor der foreligger et meget stort antal solosager for de enkelte forbrydelsesformer, må resultatet af ovennævnte beregning antages at være ganske sikker, idet den ikke påvirkes af ekstreme enkeltsager. Inden beregningen af straffniveauet for henholdsvis ubetingede domme og bøder i solosager er der derfor sket en sammenlægning af ensartede forbrydelsesformer, fx alle former for indbrud i private beboelser og alle former for bedragerier, med henblik på at få et mere sikkert beregningsgrundlag.

For nogle forbrydelseskategorier har der vist sig ikke at findes solosager i de undersøgte år, men alene hoved- og bisigtelser. I disse tilfælde er forbrydelseskategorien slået sammen med en – så vidt muligt – beslægtet forbrydelse og under alle omstændigheder med en forbrydelse med en tilsvarende strafferamme. Det skal tilføjes, at disse omkategoriseringer af forbrydelser, som umiddelbart måske kan forekomme problematiske, reelt ikke udgør et problem, idet der typisk er tale om et yderst ringe antal sager, hvorfor de omkategoriserede forbrydelser bidrager særdeles beskedent til den beregnede effekt af absolut kumulation.

2.3 Beregning af strafmasse ved absolut kumulation

Det er undersøgt, i hvilket omfang lovændringer, herunder især straffeskærpelser, i perioden 2005 til 2009 kan tænkes at påvirke beregningerne for de enkelte år. Det viser sig, at det først og fremmest

BILAG

er ændringer vedrørende straffelovens bestemmelse om våben og sprængstoffer, § 192 a, samt våbenloven, der kan påvirke resultaterne, idet de andre lovændringer enten omfatter meget få sager og/eller ikke i konkrete tilfælde har ført til en ubetinget frihedsstraf.

Det er ikke muligt at korrigere fuldstændigt for de strafskærpelser, der har været vedrørende § 192 a og våbenloven, idet det strafbares område samtidig er udvidet. Dertil kommer, at gamle journalkoder i en del tilfælde fejlagtigt er anvendt efter lovændringerne. Løsningen på problemet er blevet, at beregningerne alene baseres på samtlige sager i 2009, idet der hermed forudsættes, at der de øvrige år ville have været et lignende antal tilfælde, såfremt den seneste lovændring havde været gældende de tidligere år.

Der er videre foretaget en omkodning i sager, der er endt med livsvarigt fængsel eller forvaring, idet strafflængden i disse tilfælde er sat til henholdsvis 12 og 8 år.

Af bilagstabel 1 fremgår beregningsgrundlaget for strafmassen ved absolut kumulation. Første kolonne i bilaget angiver, hvilken paragraf der er tale om, mens anden kolonne angiver forbrydelsens art i tekst.¹ Tredje til femte kolonne viser henholdsvis antallet solosager, antallet af hovedforhold og antallet af biforhold, som beregningerne af effekten af absolut kumulation inkluderer, dvs. sager, hvor der er idømt en ubetinget fængselsstraf. Sidste kolonne viser det beregnede gennemsnitlige antal dage, der er idømt i solosagerne, jf. ovenfor.

Det bemærkes, at tabellen ikke omfatter forbrydelseskategorier, hvor der alene er solosager og hverken hoved- eller biforhold, idet disse forbrydelseskategorier ikke bidrager til en effekt af absolut kumulation. Det drejer sig eksempelvis om nogle sager vedrørende terrorisme. Disse solosager indgår dog i den generelle beregning af den faktiske strafmasse, hvilket er grunden til, at der ikke er samme antal sager i beregninger vedrørende modereret og absolut kumulation.

Et udkast til bilagstabel 1 har været drøftet med formanden og sekretæren for Straffelovrådet, og i forlængelse heraf er der sket visse ændringer. Der er således visse kategorier, fx brugstyveri af cykel, der er ekskluderet af beregningen, selv om der ifølge statistikregistret er sager, hvor der er idømt ubetinget straf. En eksklusion er også sket i andre sager, hvor det forekommer lidet sandsynligt, at sagen reelt har ført til en ubetinget straf. Når dette alligevel fremgår af registret, kan det enten skyldes fejlregistrering, et uregistreret skift af hovedsigtelse eller lignende. Også disse sager indgår dog i beregningen af den faktiske strafmasse.

---

¹ Det er den tekst, politiet anvender i deres journalplan. Der er tilfælde, hvor samme tekst/paragraf går igen, hvilket skyldes, at der i den undersøgte periode er sket lovændringer, som har betydet, at den gamle journalkode er afløst af en ny.

BILAG

Udkastet til bilagstabel 1 viste en uventet høj straf i solosager for skyldnersvig (§ 283), nemlig på 931 dage. Derfor er straffniveauet for skyldnersvig undersøgt lidt nærmere, og det har vist sig, at i den forholdsvis lille andel af samtlige sager om skyldnersvig, der medfører en ubetinget dom, er dommene ganske strenge, nemlig i gennemsnit på godt 600 dage. På denne baggrund er strafflængden for skyldnersvig sat til 600 dage.

2.4 Beregning af bødesummen ved absolut kumulation

Frihedsstraffe eller andre sanktioner, der inkluderer en bøde, er ikke omfattet af opgørelsen af bødesummen ved absolut kumulation, idet det ikke er muligt at fastslå, hvilket eller hvilke forhold bøden er relateret til. Beregningen er således alene baseret på de sager, der er afgjort med kun en bøde.

I princippet kunne alle færdselssager ekskluderes af beregningerne, idet der allerede forefindes absolut kumulation for bøder på færdselslovsområdet. Da der imidlertid indgår færdselssager som biforhold i sagskomplekser, hvis hovedsigtelser ikke er en færdselslovsovertrædelse, er denne eksklusion af færdselssager ikke mulig, idet der herved ville blive beregnet en kunstigt lav kumulationseffekt. Færdselslovsovertrædelsen vil nemlig i så tilfælde bidrage til den faktiske bødestørrelse, men ikke til den beregnede, hvorfor differencen mellem den faktiske og den beregnede vil blive for lille. Opgørelsen af den samlede bødesum angår såvel sumbøder som dagbøder. I forhold til beregningen af den gennemsnitlige strafflænge er beregningen af den gennemsnitlige bødestørrelse for de enkelte forbrydelser baseret på et meget større antal sager, idet en klar majoritet af bødeafgørelserne angår solosager, jf. tabel 5 nedenfor.

Bilagstabel 2 viser, som bilagstabel 1, antallet af hoved- og bisigtelser samt solosager for de forskellige forbrydelseskategorier, ligesom den gennemsnitligt beregnede bødestørrelse i solosagerne er angivet. Her er der også sket sammenlægning af forbrydelseskategorier, der angår samme form for forbrydelser, samt i helt enkelte tilfælde også fordi der ikke forekommer solosager.

3. Resultater

I det følgende præsenteres resultaterne af de to beregninger separat, idet der først gives nogle grundliggende oplysninger om antallet af sager mv.

3.1 Straffmasse ved absolut kumulation

Af tabel 1 fremgår antallet af henholdsvis solosager og sagskomplekser, der i de enkelte år er ført til en ubetinget frihedsstraf, dog undtaget sager vedrørende straffelovens bestemmelse om våben samt våbenloven, jf. tidligere. Som det ses, er antallet af sagskomplekser noget større end antallet af solosager, nemlig omkring en tredjedel større.

BILAG

Tabel 1. Antallet af solosager og sagskomplekser fordelt efter år samt de gennemsnitlige strafflængder. Undtaget sager vedrørende § 192 a og våbenloven.

	Solosager		Sagskomplekser		
	Antal	Den gennemsnitlige strafflængde	Antal hovedsigtelser	Den gennemsnitlige strafflængde	Antal bisigtelser
2005	4531	121	7181	207	29.422
2006	4206	124	5889	194	22.735
2007	3622	141	5318	243	21.112
2008	3598	140	5186	216	20.597
2009	3913	123	5957	245	25.135
Alle år	19.870	129	29.531	221	119.001

Af tabellen ses også forskellen mellem de udmålte straffe i de to sagstyper og hermed effekten af modereret kumulation. Differencen varierer fra år til andet, fra godt 50 pct. højere straf til næsten dobbelt så høj straf i sagskomplekser i forhold til solosager. Gennemsnitligt er forskellen på 71 pct. Det skal understreges, at denne forskel i strafflængderne ikke uden videre kan tolkes alene som en kumulationseffekt. Der kan være systematiske forskelle mellem solosager og sagskomplekser, som også påvirker forskellen, fx forskelle med hensyn til lovovertrædernes kriminelle belastning, jf. senere. I øvrigt bemærkes, at det gennemsnitlige antal bisigtelser pr. sagskompleks i alle årene er på omkring fire.

Tabel 2. Faktisk og beregnet strafmasse samt vækst ved absolut kumulation (strafmasse i dage).

	Faktisk idømt strafmasse	Strafmassen ved absolut kumulation	Tilvækst	Inklusiv våbensager	Procentuel tilvækst i strafmassen
2005	2.031.017	3.722.238	1.671.223	1.759.927	86 %
2006	1.664.093	2.979.484	1.315.391	1.404.095	84 %
2007	1.802.488	3.066.011	1.263.523	1.352.227	75 %
2008	1.626.289	2.691.206	1.064.917	1.153.621	71 %
2009	1.941.229	3.146.683	1.205.454	1.294.158	67 %
Gennemsnit	1.817.023	3.122.993	1.305.970	1.394.674	77 %

Tabel 2 viser resultaterne af beregningen af effekten af absolut kumulation. I anden kolonne er den samlede faktiske strafmasse de enkelte år angivet, mens tredje kolonne angår den beregnede strafmasse ved absolut kumulation. I begge kolonner er overtrædelser af straffelovens bestemmelse om våben samt våbenloven ekskluderet, jf. tidligere, mens de er inkluderet i den endelige beregning af strafmassen ved absolut kumulation i femte kolonne. Sidste kolonne angiver den procentuelle tilvækst i strafmassen. Denne mindsker over årene, fra 86 pct. i 2005 til 67 pct. i 2009 og med et gennemsnit på 77 pct. Hvad denne forskel beror på, vides ikke, men skal dog givet i nogen grad forkla-

BILAG

res med en lidt større andel sagskomplekser i 2005 end de øvrige år, jf. tabel 1, idet det i sagens natur er antallet af bisigtelser, der påvirker tilvæksten i strafmassen ved absolut kumulation.

På baggrund af tallene for 2009 er det søgt beregnet, hvad absolut kumulation ville betyde for behovet for afsoningskapacitet. Forudsætningerne for denne beregning er følgende:

- Halvdelen af alle domme på op til og med 5 måneders fængsel afsones i hjemmet (fodlænkeordningen).
- Der sker i alle tilfælde prøveløsladelse efter afsoning af to tredjedele af straffen for domme på minimum 3 måneders fængsel, der afsones i hjemmet.
- I øvrige domme på minimum 3 måneders fængsel sker der i 75 pct. af dommene prøveløsladelse efter afsoning af to tredjedele af straffen.
- Belægsprocenten er 92 pct.

Det er ud fra disse forudsætninger beregnet, at der – såfremt effekten af den absolutte kumulation år for år ville svare til den i 2009 – ville være et gennemsnitligt dagligt belæg på:

- 439 afsonere i hjemmet – mod det faktiske på 173 i 2009
- 7.019 afsonere i fængsler og arresthuse – mod det faktiske på 4.019 i 2009.

Der ville således være tale om 266 flere afsonere i hjemmet dagligt og 3.000 flere indsatte.

Fra Direktoratet for Kriminalforsorgen er der modtaget oplysninger om de udgifter, der er forbundet med strafafsoning, herunder udgifter til administration mv. Det samlede beløb for 2009 var på 2.643 mio. kr. Med 67 pct.'s vækst i afsoningsomkostningerne, jf. tabel 2, vil effekten af absolut kumulation indebære en merudgift på 1.770 mio. kr. årligt. Dertil kommer engangsudgifter til bygning af nye institutionspladser.

Det bemærkes, at den beregnede effekt af absolut kumulation er mindre i 2009 end i de tidligere år.

3.2 Den samlede bødesum ved absolut kumulation

Tabel 3 viser antallet af solosager og sagskomplekser, hvor der i årene 2007 til 2009 er idømt en bøde. Forskellen mellem solosager og sagskomplekser er med hensyn til bødestørrelser lidt større end den forskel, der ovenfor blev set vedrørende straflængderne, idet der er cirka dobbelt så høje bøder i sagskomplekser som i solosager.

BILAG

Tabel 3. Antallet af solosager og sagskomplekser fordelt efter år samt de gennemsnitlige bødestørrelser.

	Solosager		Sagskomplekser		
	Antal	Den gennemsnitlige bødestørrelse	Antal hovedsigtelser	Den gennemsnitlige bødestørrelse	Antal bisigtelser
2007	130.842	2352	10.990	4566	14.521
2008	129.489	2506	10.727	5098	14.734
2009	135.026	2455	12.356	5006	16.972
Alle år	395.357	2438	34.073	4893	46.227

Tabel 4 viser resultaterne af beregningen af absolut kumulation. Tabellen viser en voksende faktisk idømt bødesum, fra knap 360 mio. kr. i 2007 til knap 400 mio. kr. i 2009. Forskellen mellem den faktiske og den beregnede bødesum ved absolut kumulation varierer en lille smule over årene, fra cirka 18,5 mio. kr. til cirka 13,5 mio. kr. Under alle omstændigheder er tilvæksten i den samlede bødesum ved absolut kumulation ganske beskedent, nemlig på 4-5 pct. Det er en betydeligt ringere tilvækst, end der er set for strafmassen, hvilket beror på, at der er relativt få biforhold i bødesagerne. Solosagerne udgør således mere end 80 pct. af samtlige forhold, og biforholdene kun 10 pct., jf. tabel 3. Dertil kommer som nævnt, at der allerede forefindes absolut kumulation for visse særlovs-overtrædelser.

Tabel 4. Faktisk og beregnet bødesum samt vækst ved absolut kumulation.

	Faktisk idømt bødesum	Bødesum ved absolut kumulation	Tilvækst	Procentuel tilvækst i bødesummen
2007	357.984.823	376.521.161	18.536.338	5 %
2008	379.159.810	392.792.079	13.632.269	4 %
2009	393.363.094	408.086.332	14.723.238	4 %
Gennemsnit	376.835.909	392.466.524	15.630.615	4 %

4. Diskussion

Som nævnt indledningsvis er beregningen af effekten af absolut kumulation forbundet med en ikke ubetydelig usikkerhed. Dette gælder antagelig i mindre grad beregningerne vedrørende den samlede bødesum ved absolut kumulation. Usikkerheden knytter sig mere til den beregnede effekt af absolut kumulation for strafmassen. Her skal peges på forskellige forhold, der kan påvirke udfaldet af denne beregning.

Det kan diskuteres, om beregningsmetoden af en standardstraffelængde for de enkelte forbrydelser medfører en over- eller underestimering af effekten af den absolutte kumulation. Som beskrevet er

BILAG

udgangspunktet for beregningen solosager, der medfører en ubetinget dom, og det er muligt såvel at antage, at disse sager gennemgående vil være mere alvorlige end sager i et sagskompleks og dermed overestimere effekten af absolut kumulation, og at antage, at disse solosager medfører relativt kortere straffe, hvorved effekten af absolut kumulation underestimeres. Førstnævnte synspunkt kan understøttes af en antagelse om, at solosager på områder, hvor en stor del af straffene ikke er ubetingede domme, såsom mange af tyveriforbrydelserne, vil være særligt grove og/eller omfattende, når de medfører en ubetinget frihedsstraf. Omvendt kan solosagerne generelt antages hyppigere at være begået af personer, der i øvrigt ikke er kriminelt belastede, og som muligvis også sjældnere begår kriminalitet sammen med andre, hvorfor nogle af strafskærpselsesgrundene sjældnere vil finde anvendelse i solosagerne.

De beregninger, der er foretaget af strafflængderne i solosager og i sagskomplekser, jf. tabel 1 og 3, tyder ikke på stor støtte til førstnævnte hypotese. Strafflængderne i solosagerne er klart noget kortere end tilfældet er for sagskomplekserne.

Tabel 5. Gennemsnitlige strafflængder (i dage) i solosager og sagskomplekser fordelt efter kriminalitetens art, samlet 2005 til 2009.

	Solosager		Sagskomplekser		Forskel
	Straflængde	Antal sager	Straflængde	Antal sager	
Blodskam mv.	572	51	730	55	28 %
Voldtægt mv.	571	118	815	126	43 %
Sædelighedsforbrydelse mod børn under 12 år	388	68	711	89	83 %
Sædelighedsforbrydelse i øvrigt	233	84	343	103	47 %
Blufærdighedskrænkelser v/ beføling	63	63	189	58	199 %
Blufærdighedskrænkelser i øvrigt	46	24	146	28	220 %
Utugt mv.	64	146	188	59	195 %
Vold o.l. mod offentlig myndighed	39	961	95	1427	145 %
Opløb og forstyrrelse af offentlig ro og orden	44	22	58	9	32 %
Manddrab	4014	60	4457	63	11 %
Forsøg på manddrab	1980	16	2054	45	4 %
Simpel vold	62	5128	120	3366	92 %
Alvorligere vold	153	1686	278	1720	81 %
Særlig alvorlig vold	1648	37	1926	53	17 %
Uagtsomt manddrab/legemsbeskadigelse	140	3	327	15	133 %
Forbrydelser mod den personlige frihed	122	51	405	190	232 %
Trusler	60	453	153	1140	153 %
Dokumentfalsk og dokumentfalsk m. check	50	491	161	419	222 %
Brandstiftelse	282	122	442	203	57 %
Indbrud i bank, forretning mv.	96	356	181	1340	89 %
Indbrud i beboelser	75	313	172	1334	129 %
Indbrud i ubeboede bebyggelser	60	29	136	155	126 %
Tyveri fra bil, båd mv.	46	135	125	560	171 %

BILAG

Butikstyverier mv.	43	397	78	1138	80 %
Andre tyverier	57	561	122	1370	116 %
Tyveri/brugstyveri af indregistreret køretøj	31	247	109	1399	251 %
Ulovlig omgang med hittegods	42	15	93	119	120 %
Afpresning og åger	217	26	357	126	65 %
Hæleri	118	161	148	781	25 %
Røveri	299	671	546	1809	83 %
Grov skattesvig mv.	321	40	564	62	76 %
Hærværk	30	58	80	242	163 %
Salg af narkotika mv.	540	678	713	1299	32 %
Smugling mv. af narkotika	1061	312	1185	446	12 %
Færdselsuheld med spiritus	16	42	95	1501	490 %
Spiritus- og promillekørsel	20	1229	62	63	217 %
Færdselslov i øvrigt	32	1827	57	2881	77 %
Lov om euforiserende stoffer	52	1424	50	1087	-3 %
Skatte- og afgiftslove	57	88	73	63	27 %

Tilsvarende fremgår af tabel 5, der omfatter information om snævrere grupper af lovovertrædelser. Kolonnen yderst til højre viser, hvor meget længere straffene er i sagskomplekser end i solosager. Det er primært i sager, hvor der generelt idømmes meget lange straffe – manddrab og forsøg derpå, den meget alvorlige vold og smugling af narkotika – at forskellene er relativt små. I sådanne sager må det forventes, at mindre bisigtelser vil bidrage ret begrænset til strafudmålingen.

Når overtrædelser af lov om euforiserende stoffer tilsyneladende mødes med strengere straffe i solosager end i sagskomplekser, beror det på, at der er relativt flere sager vedrørende salg blandt solosagerne end blandt sagskomplekserne og omvendt relativt færre vedrørende besiddelse, jf. bilagstabell 1.

Tabel 6 viser forskellen mellem den faktiske og den beregnede straflængde i alle sagskomplekser og for de enkelte hovedkategorier. Ovennævnte synspunkt om en underestimering ved brug af solosager som udgangspunkt for beregningerne understøttes af, at der i en del sager rent faktisk er udmålt længere straffe end dem, der kan beregnes ved absolut kumulation. De to øverste rækker i tabellen angiver andelen af sagskomplekser, hvor den beregnede straf er kortere end den faktiske. Det drejer sig overordnet om hvert sjette sagskompleks. De fleste af dem er op til ½ år kortere end den faktiske straf, men i nogle sager, herunder ikke mindst på seksualforbrydelsesområdet, er den beregnede straf mere end ½ år kortere end den faktiske. I mere end hver femte af sagskomplekserne, hvor hovedsigtelsen er en færdselslovsovertrædelse, er den faktiske straf kortere end den beregnede, mens det gælder relativt få af sagskomplekserne med ejendomsforbrydelser som hovedsigtelser.

BILAG

Tabel 6. Forskel mellem faktisk og beregnet strafflængde i sagskomplekser fordelt efter hovedkategorier, samlet 2005 til 2009.

	Seksualforbrydelser	Voldsforbrydelser	Ejendomsforbrydelser	Andre straffelovsovertrædelser	Færdelseslovsovertrædelser	Øvrige særlovsovertrædelser	I alt
Mere end ½ år kortere	14 %	5 %	3 %	9 %	1 %	1 %	4 %
Op til ½ år kortere	9%	16%	9%	7%	21%	18%	13%
Op til 30 dage længere	4%	11%	7%	10%	43%	19%	14%
31-60 dage længere	6 %	16 %	10 %	10 %	23 %	27 %	14 %
61-90 dage længere	7 %	14 %	9 %	7 %	7 %	15 %	10 %
>3 til 6 mdr. længere	13 %	20 %	19 %	10 %	4 %	17 %	16 %
>½ til 1 år længere	19 %	12 %	18 %	13 %	1 %	6 %	13 %
>1 til 2 år længere	14 %	4 %	12 %	17 %	0 %	1 %	8 %
>2 til 5 år længere	12 %	1 %	8 %	13 %	0 %	0 %	5 %
>5 år længere	1 %	0 %	2 %	3 %	0 %	0 %	1 %
I alt (%)	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
I alt (N)	518	8405	11.876	3440	4028	1693	29.960
Gennemsnitlig tilvækst	295 dage	83 dage	354 dage	436 dage	20 dage	53 dage	224 dage

I øvrigt viser tabel 6, som forventet, at de fleste af sagskomplekserne på særlovsområdet medfører en øgning af strafflængderne på op til højst 3 måneder og – især på færdelseslovsområdet – ret sjældent længere. Også en relativ stor andel af sagskomplekser med voldsforbrydelser som hovedsigtelser medfører højst op til 3 måneder længere straffe ved absolut kumulation, nemlig 38 pct. Andelen, der medfører en større tilvækst i strafflængden, er af samme størrelsesorden (37 pct.). På de øvrige straffelovsområder er sidstnævnte andel betydeligt større, nemlig på 55-60 pct.

Nederste række i tabel 6 viser den gennemsnitlige vækst i strafflængderne ved absolut kumulation for de forskellige hovedkategorier. Det skal understreges, at tilvæksten på de enkelte områder ikke alene skyldes ligeartede forbrydelser, men – især for så vidt angår straffelovsovertrædelser – også bisigtelser vedrørende andre former for lovovertrædelser.

Effekten af absolut kumulation er, som påpeget, forbundet med antallet af bisigtelser. Det kan også anskueliggøres rent empirisk, jf. tabel 7.

BILAG

Tabel 7. Det gennemsnitlige antal sager pr. sagskompleks fordelt efter tilvæksten i strafflængden og hovedkategorier, samlet 2005 til 2009.

	Seksualforbrydelser	Voldsforbrydelser	Ejendomsforbrydelser	Andre straffelovsovertrædelser	Færdselslovsovertrædelser	Øvrige særlovs-overtrædelser	I alt
Op til 30 dage længere	3,0	2,8	2,9	2,5	2,3	2,5	2,6
31-60 dage længere	2,5	2,7	3,1	2,9	2,8	2,6	2,8
61-90 dage længere	3,0	3,0	3,6	4,0	4,4	3,2	3,4
>3 til 6 mdr. længere	3,4	4,0	4,5	4,9	6,7	4,4	4,4
>½ til 1 år længere	3,8	5,9	6,8	5,4	11,0	7,9	6,4
>1 til 2 år længere	4,4	10,5	10,8	5,4	15,0	12,8	9,4
>2 til 3 år	5,6	16,7	16,2	6,1	-	28,3	13,1
>3 til 5 år	6,3	13,7	21,0	8,3	83,0	43,5	17,1
>5 til 8 år	12,5	14,1	27,2	8,3	-	-	20,7
>8 til 12 år	20,0	16,3	38,2	13,3	-	-	29,9
>12 år	26,5	5,0	62,4	18,2	-	-	45,1

Tabel 7 viser en klar ligefrem proportionalitet mellem antallet af sager pr. kompleks og tilvæksten i strafflængden ved absolut kumulation. De få undtagelser, der er fra denne regel, angår enten en meget kort tilvækst eller er baseret på et ganske ringe antal sager.

Samlet set giver de ovenstående analyser et indtryk af, at beregningsgrundlaget for effekten af absolut kumulation i sager med ubetingede domme antagelig er ganske korrekt, og at udgangspunktet med brug af solosager sandsynligvis ikke i sig selv overestimerer effekten, men, som det ses af tabel 6, i visse tilfælde resulterer i en underestimering.

Der er imidlertid andre forhold, der kan påvirke beregningernes værdi og troværdighed. Hvis omfanget af mindre alvorlige bisigtelser er meget stort, vil disse bidrage betydeligt til den samlede beregnede effekt af absolut kumulation. Det er eksempelvis tilfældet for mange af tyveriforbrydelserne, for overtrædelser af lov om euforiserende stoffer og for dopingloven, jf. bilagstabel 1. Hvorvidt disse bisigtelser i alle tilfælde – ved en eventuel indførelse af absolut kumulation – reelt ville påvirke den samlede ubetingede straf, eller om de i visse tilfælde i stedet ville medføre en bøde ved siden af en ubetinget straf for hovedforholdet, er uvist, men ikke usandsynligt. Dette kan betyde, at effekten af absolut kumulation overvurderes.

Omvendt må effekten af absolut kumulation også antages at være undervurderet som følge af, at der i dag er en del sager, som henlægges eller ikke efterforskes videre, fordi anklagemyndigheden vurderer, at et sagskompleks allerede omfatter tilstrækkeligt mange 'sikre' forhold, og at yderligere forhold, som den sigtede højst sandsynligt ville blive fundet skyldig i, ikke vil bidrage til en skærpelse af straffen. Såfremt der indføres absolut kumulation, må det også forventes at indebære en

BILAG

forpligtelse til at rejse tiltale i sådanne sager. Og det betyder som nævnt, at effekten af den absolutte kumulation er underestimeret.

Hvor meget disse forhold påvirker beregningerne i den ene eller den anden retning, er ganske umuligt at vide.

BILAG

Bilagstabel 1

Paragraf		Solosager	Hoved-sigtelser	Bisig-telser	I alt	Beregnet straf (dage)
119, stk. 1	Vold el. trussel om vold m. pol.tj.mand	303	676	592	1571	44
119, stk. 1	Vold og lign. mod nogen i offentlig tjeneste	632	624	787	2043	37
119, stk. 2	Trusler om vold m.v. mod off. myndighed	17	16	32	65	32
119, stk. 3	Lægge hindring i vej. f. udfør af off. mynd.	9	111	287	407	33
121	Fornærmelig tiltale af offentlig myndighed	9	172	648	829	22
122	Bestikkelse af offentlig myndighed	3	8	4	15	60
123	Vidner og deres nærmeste, vold og lign. mod	212	499	1153	1864	90
124, stk. 1	Fange/flygtet	207	233	687	1127	30
124, stk. 2	Hjælp til undvigelse	11	17	38	66	22
124, stk. 3	Ulovlig forbindelse med fanger m.v.	2	19	33	54	9
124, stk. 4, 1. pkt.	Frihedsberøvet uretmæssig besid. af mobiltelefon el.lign.	30	38	108	176	7
125	Hindring af strafforfølgning og -fuldbyrdelse	3	6	3	12	22
125a	Menneskesmugling, skærpende omstændigheder	4	15	130	149	375
130	Udøvelse af offentlig myndighed, uberettiget	1	0	5	6	20
131, stk. 1	Foregivelse af offentlig myndighed	2	11	18	31	20
134a	Grov forstyrrelse af offentlig ro og orden	22	7	42	71	44
135	Misbrug af faresignal m.v.	1	2	16	19	20
139, stk. 1	Krænkelse af gravfreden	1	1	14	16	120
144	Bestikkelse, off. myndigheds modtagelse af	1	2	0	3	180
155	Offentlig stilling/hverv, anden misbrug af	1	4	24	29	20
158	Falsk forklaring for retten	165	40	34	239	62
161	Falsk erklæring på tro og love	7	24	10	41	57
162	Urigtig forklaring/pligtforhold	5	7	5	17	20
163	Anden urigtig skriftlig erklæring	5	11	22	38	25

BILAG

164	Falsk anklage/bevisforvanskelse	79	572	659	1310	19
165	Falsk anmeldelse/klagemål	11	70	147	228	33
166	Pengefalsk	17	37	132	186	138
168	Penge, udgivelse af formodet falske	1	2	1	4	180
171	Dokumentfalsk	492	420	4813	5725	50
174	Personelt falsk/misbrug af ægte dokument	76	63	127	266	12
177	Falske stempelmærker/frimærker m.v.	1	0	2	3	120
180	Brandstiftelse, kvalificeret	10	15	4	29	657
181	Brandstiftelse, forsætlig	112	186	465	763	249
183, stk. 1	Sprængning mv./transportulykke	2	26	46	74	105
191, stk. 1	Narkotika, salg af	678	1299	1192	3169	540
191, stk. 2	Narkotika, smugling mv. af	312	446	657	1415	1061
197	Betleri	6	2	14	22	9
208, stk. 1	Bigami (den gifte/i partnerskab reg. person)	1	0	1	2	60
210, stk. 1	Blodskam (børn under 15 år)	12	19	11	42	1050
210, stk. 1	Blodskam i øvrigt	5	1	3	9	774
210, stk. 2	Blodskam mellem søskende (børn u. 15 år)	1	2	4	7	90
210, stk. 3	Blodskam, anden kønslig omg. (børn u.15 år)	20	20	18	58	356
215	Forældremyndighed, unddragelse af	21	8	5	34	446
216	Voldtægt	101	101	72	274	624
218	Samleje v. udnyttelse af psykisk abnormitet	15	11	8	34	144
219	Samleje med institutionsanbragt	1	3	6	10	90
222, stk.1	Samleje med barn under 15 år	32	55	92	179	353
222, stk.2	Samleje m. barn under 12 år/skærpende omstændigheder	16	31	80	127	578
223, stk. 1	Samleje med plejebarn/stedbarn m.v.	6	7	16	29	435
224, jf. 216	Anden kønslig omgæng. v/vold	17	21	26	64	266
224, jf. 218	Anden kønslig omgæng. v/udnyttelse af psykisk abnormitet	4	4	1	9	128
224, jf. 221	Anden kønslig omgæng. v/tilsnigelse	1	1	2	4	90

BILAG

224, jf. 222, stk. 1	Anden kønslig omgæng. m/barn under 15 år	28	31	61	120	145
224, jf. 222, stk. 2	Anden kønslig omgæng. m/barn under 12 år	46	47	64	157	298
224, jf. 223, stk. 1	Anden kønslig omgæng.m/plejebarn/stedbarn m.v.	8	7	17	32	368
225	Homoseksualitet m/barn under 12 år	5	10	7	22	474
225	Homoseksualitet i øvrigt	1	0	1	2	270
225, jf. 217	Homoseksualitet v/ulovlig tvang, m/barn u/15 år	1	1	0	2	720
228	Rufferi	8	15	16	39	150
229, stk. 1	Utugt, fremmelse af	1	3	3	7	60
232	Blufærdighedskrænkelse v/beføling	63	58	187	308	63
232	Blufærdighedskrænkelse v/blotteri	24	28	174	226	46
235, stk. 1	Børne-pornografi	38	17	45	100	53
235, stk. 2	Børne-pornografi, besiddelse af	99	25	93	217	61
237	Manddrab	60	61	9	130	4014
237, jf. 21	Manddrab, forsøg på	16	45	6	67	1980
241	Manddrab, uagtsomt	2	8	0	10	180
244	Vold	5128	3370	3101	11599	62
245, stk. 1	Vold, kvalificeret	1686	1721	745	4152	151
246	Vold, kvalificeret, m/grov skade	18	26	4	48	1217
246	Vold, kvalificeret, m/døden til følge	19	26	0	45	2056
249	Legemsbeskadigelse, uagtsom betydelig	1	7	3	11	60
252	Forvoldt fare for liv eller førlighed	31	376	360	767	235
253, stk. 1, nr. 2	Undladt at hjælpe en person ved ulykke	2	3	14	19	120
260	Tvang, ulovlig	39	122	466	627	86
261, stk. 1	Frihedsberøvelse	7	41	202	250	111
262a	Menneskehandel	5	7	10	22	414
263, stk. 2	EDB-oplysninger, uberettiget adgang til	2	2	7	11	52
264, stk. 1	Husfredskrænkelse	1	73	558	632	60
264d	Videregivelse af billeder, uberettiget	7	2	10	19	19

BILAG

265	Advarsel, overtrædelse af	11	52	376	439	39
266	Trussel på livet	233	632	2116	2981	34
266	Bombetrusler/telefonbomber	8	8	23	39	33
266b	Racediskrimination	2	0	3	5	45
276	Indbrud i børnehave/vuggestue/fritidshjem	339	1305	4094	5738	92
276	Pengeskabstyveri v/skærebrænder	17	35	76	128	173
276	Indbrud i villa og lignende	313	1334	6337	7984	75
276	Indbrud i fritidshus	29	155	2048	2232	60
276	Tyveri af registreret køretøj	13	41	208	262	183
276	Tyveri af knallert	2	14	96	112	40
276	Tyveri af cykel	4	10	78	92	60
276	Tyveri af uregistreret køretøj	2	16	76	94	20
276	Tyveri af skib/båd/fly	4	13	27	44	48
276	Tyveri fra personbil	135	560	4713	5408	46
276	Butikstyveri fra andre forretninger	460	1276	6935	8671	44
276	Rudeknusningstyveri fra radio-/fotoforretn.	2	22	72	96	90
276	Tyveri, tricktyveri i beboelse	8	35	219	262	85
276	Tyveri fra skole/fritidshjem og lign.	7	29	210	246	32
276	Tyveri fra lejlighed/værelse/etageejendom	12	64	429	505	81
276	Tyveri fra villa/landejendom	17	88	525	630	61
276	Tyveri fra kælder og lign.	90	319	2909	3318	96
276	Tyveri af afgrøde (korn og lign.)	20	212	2280	2512	43
276	Tyveri fra lomme/taske	185	206	678	1069	33
276	Tyveri "Tasketyveri"	17	32	203	252	37
276	Tyveri i tog/skib/fly/bus	13	18	37	68	36
276	Tyveri i lufthavn	11	20	42	73	32
276	Tyveri på banegård	20	18	62	100	35
276	Tyveri af narkotika (udover 75181-75183)	1	2	5	8	30

BILAG

276	Tyveri i plads	44	40	130	214	102
276	Tyveri i forbindelse med vold	1	3	28	32	30
276	Tyveri i øvrigt	38	95	548	681	61
276	Tyveri af metaller (skrot/afklip/afbrænding)	12	29	96	137	93
277	Hittegods, ulovlig omgang med	15	119	657	791	42
278, stk. 1, nr. 1	Underslæb/tilegnelse af ting	33	38	202	273	134
279	Bedrageri	229	524	6896	7649	181
281	Afpresning	26	126	319	471	217
283	Skyldnersvig	8	13	19	40	600
288, stk. 1	Røveri mod pengeinstitut	51	211	103	365	542
288, stk. 1	Røveri mod forretning	234	593	563	1390	308
288, stk. 1	Røveri mod person i egen bolig	21	82	64	167	453
288, stk. 1	Røveri mod andre	354	833	874	2061	224
288, stk. 2	Røveri - særligt farligt	11	90	179	280	1080
289, 1. pkt.	Skattesvig - grov	10	20	48	78	405
289, 1. pkt.	Momssvig - grov	21	33	77	131	273
289a	Bedrageri-social	10	18	45	73	62
289, 2. pkt.	Smugleri - groft	7	6	14	27	429
290, stk. 1	Hæleri	126	716	4550	5392	62
290, stk. 2	Hæleri - groft/forretningsmæssig	28	56	695	779	252
290, stk. 1	Hæleri med hensyn til narkotika	1	3	7	11	240
290, stk. 2	Hæleri med hensyn til narkotika, groft	6	6	32	44	655
291, stk. 1	Hærværk	8	137	1772	1917	35
291, stk. 2	Hærværk, groft	50	105	1134	1289	29
293a	Brugstyveri af registreret personbil	197	1142	4779	6118	22
293a	Brugstyveri af lastbil/varebil	34	246	1394	1674	28
293a	Brugstyveri af registreret motorcy./scooter	4	22	121	147	16
293a	Brugstyveri af uregistreret personbil	11	54	320	385	16

BILAG

293, stk. 1	Brugstyveri af knallert	3	27	439	469	22
298, nr. 3	Bortfjernelse uden at betale	1	29	136	166	20
Færdselsloven						
53	FUH. Spirituskørsel m/p-skade	48	98	244	390	24
53	FUH. Spirituskørsel u/p-skade	117	232	377	726	22
53	FUH. motorfører. spirit. i øvrigt m/P-skade	4	2	10	16	14
53	FUH. knallertk. spirituspåvirket m/P-skade	2	0	3	5	22
53	FUH. motorfører, m/høj promille u/P-skade	14	39	52	105	16
53	FUH. motorfører, spiritus i øvrigt u/P-skade	2	5	319	326	12
53	FUH. knallertkører, spirituspåvirk. u/P-skade	1	0	2	3	14
53	FUH. knallertkører m/høj prom. m/P-skade	4	0	2	6	12
53	FUH. knallertkører m/høj promille u/P-skade	4	1	2	7	11
53	Spirituskørsel	1059	2495	3141	6695	20
53	Spiritus/ motorfører m/høj promille	89	276	382	747	16
53	Spiritus/ motorfører spiritus i øvrigt	31	4	105	140	17
53	Spiritus/ motorfører, promillekørsel	5	68	147	220	10
53	Spiritus/ motorfører m/promille under 0,81	6	25	72	103	12
53	Spiritus/ knallertkører m/høj promille	21	9	20	50	10
53	Spiritus/ knallertkører, spirituspåvirket	14	2	11	27	13
53	Spiritus/ knallertkører, promillekørsel	6	0	2	8	14
63	Førerret - kørsel uden førerret til reg.pligt.knallert	8	4	268	280	27
56	Førerret - kørsel uden førerret til motorkøretøj	283	221	10920	11424	22
56	Førerret - kørsel uden førerret til den pgl. kategori	1	0	39	40	20
73	Registreringsbekendtgørelse - alle overtræ. heraf	1	0	9	10	60
117	Frakendelsestid - kørsel	1094	415	7877	9386	36
117	Frakendelsestid - kørsel i	278	100	1913	2291	35
Andre særlove						
	Euforiserende stoffer / lov om	588	762	8724	10074	34

BILAG

Euforiserende stoffer / lov om (salg)	836	606	2364	3806	64
Udlændingeloven	1	0	19	20	7
Udlændingeloven § 59, stk. 2 / ulovligt arbejde / arbejdsgivere	1	0	4	5	20
Udlændingeloven § 59, stk. 5/ "Menneskesmugling"	274	10	58	342	43
Udlændingeloven § 59, stk. 5/bistand ved ulovlig indrejse/ophold	111	1	20	132	44
Udlændingeloven / overtrædelse af meddelt indrejseforbud	183	5	281	469	26
Udlændingeloven § 59, stk. 1, nr. 3 / ulovligt ophold	4	0	17	21	32
Udlændingelovens § 59, stk. 1, nr. 1, ulovlig indrejse	1	0	2	3	10
Sprængstof (lov om våben og eksplosivstoffer)	2	0	13	15	12
Fyrværkeriloven	6	1	175	182	51
Kildeskatteloven	2	3	11	16	50
Skattekontrolloven	37	31	64	132	62
Merværdiafgift / lov om - (MOMS)	25	27	96	148	54
Drikkevarer, tobak, benzin / afgiftslove for	2	0	13	15	65
Registreringsafgiftsloven	3	0	86	89	60
Toldloven	17	0	6	23	51
Skatte- og afgiftslove m.v./andre	2	1	58	61	45
Bistandsloven	1	0	4	5	60
Lægemiddeloven	1	0	30	31	7
Dopingmidler / lov om forbud mod visse	15	2	446	463	9
Dyreværnsloven	14	1	4	19	24
Jernbaneloven	2	0	2	4	7
Mønsterbeskyttelse / ophavsret	1	0	3	4	90
Værnepligtsloven	1	0	5	6	180
Værnepligtiges anv. til civilt arbejde / lov om	1	1	0	2	120

BILAG

Bilagstabel 2

Paragraf	Tekst gerning	Antal solosager	Antal hovedsigtelser	Antal bisigtelser	I alt	Beregnet bødestørrelse (i kr.)
119, stk. 1	Vold og lign. mod nogen i offentlig tjeneste	69	15	4	88	1604
119, stk. 2	Trusler om vold m.v. mod off. myndighed	18	1	0	19	1217
119, stk. 3	Lægge hindring i vej. f. udfør af off. mynd.	267	303	30	600	1459
121	Fornærmelig tiltale af offentlig myndighed	683	296	79	1058	1238
123	Vidner og deres nærmeste, vold og lign. mod	7	1	1	9	1500
124, stk. 1	Fange/flygtet	102	19	12	133	1159
124, stk. 4, 1. pkt.	Frihedsberøvet uretmæssig besid. af mobiltelefon el.lign.	6	1	0	7	1500
125	Hindring af strafforfølgning og -fuldbyrdelse	5	3	0	8	1100
126, stk. 1	Ødelæggelse af offentlig segl/mærke	19	6	2	27	1363
131, stk. 1	Foregivelse af offentlig myndighed	12	1	0	13	1775
132	Uniform m.v., uberettiget brug af	7	3	0	10	1314
134	Påbud om at skilles, ikke efterkommet	16	0	1	17	994
134b	Maskering, forbud mod	17	10	3	30	962
135	Misbrug af faresignal m.v.	24	2	0	26	1650
152	Tavshedspligt, krænkelse af	7	1	4	12	2857
155	Offentlig stilling/hverv, anden misbrug af	11	2	8	21	3818
161	Falsk erklæring på tro og love	4	4	1	9	2000
163	Anden urigtig skriftlig erklæring	25	12	6	43	4840
164	Falsk anklage/bevisforvanskelse	18	38	4	60	2028
165	Falsk anmeldelse/klagemål	54	27	4	85	2548
167	Penge, udgivelse af falske	1	1	2	4	3000
169	Pengelignende genstande, udgivelse af	7	1	0	8	3857
171	Dokumentfalsk	277	41	33	351	1779

BILAG

174	Personelt falsk/misbrug af ægte dokument	175	47	13	235	1045
175	Intellektuelt falsk	4	3	1	8	6750
181	Brandstiftelse, forsætlig	7	1	0	8	1143
184	Forstyrrelse af transportmidler	1	3	0	4	1000
191, stk. 1	Narkotika, salg af	6	1	0	7	4567
192a, stk. 1	Våben og sprængstof, under særlig skærpende omstænd.	2	1	1	4	2250
203, stk. 1	Hasard/væddemål	1	4	1	6	3000
204	Hasard på offentligt sted	16	0	4	20	1581
232	Blufærdighedskrænkelse v/beføling	78	5	5	88	2356
232	Blufærdighedskrænkelse v/blotteri	259	41	38	338	2183
235, stk. 1	Børne-pornografi	8	1	1	10	3000
235, stk. 2	Børne-pornografi, besiddelse af	49	7	2	58	3405
241	Manddrab, uagtsomt	1	13	1	15	10000
241	Manddrab, uagtsomt, i forbindelse m/fl.uheld	27	81	0	108	4278
244	Vold	378	38	17	433	2014
249	Legemsbeskadigelse, uagtsom betydelig	4	7	0	11	3250
249	Legemsbeskadigelse, uagtsom betydelig i	40	186	15	241	4155
260	Tvang, ulovlig	1	1	0	2	3000
263, stk. 1, nr. 1	Brevhemmeligheden, brud på	5	0	2	7	1100
264, stk. 1	Husfredskrænkelse	851	95	69	1015	868
264d	Videregivelse af billeder, uberettiget	13	3	7	23	2488
265	Advarsel, overtrædelse af	186	65	131	382	1611
266	Trussel på livet	216	39	21	276	2058
266	Bombetrusler/telefonbomber	5	1	0	6	2374
266b	Racediskrimination	7	0	1	8	2557
276	Indbrud i børnehave/vuggestue/fritidshjem	120	42	20	182	1353
276	Indbrud i villa og lignende	45	22	25	92	1773
276	Indbrud i fritidshus	60	19	6	85	1502

BILAG

276	Tyveri af registreret køretøj	7	4	3	14	3857
276	Tyveri af knallert	102	42	16	160	1947
276	Tyveri af cykel	56	11	4	71	1627
276	Tyveri af barnevogn/klapvogn	3	1	1	5	2667
276	Tyveri af uregistreret køretøj	8	2	3	13	1688
276	Tyveri af skib/båd/fly	7	4	3	14	2571
276	Tyveri fra personbil	547	162	111	820	1468
276	Butikstyveri fra andre forretninger	3929	922	837	5688	1053
276	Butikstyveri beklædning/skind/fodtøj	2167	626	1360	4153	1117
276	Butikstyveri kiosk/cigar-/vinhandel	429	76	55	560	621
276	Butikstyveri købmand/supermarked/mejeri	16240	1045	1457	18742	700
276	Butikstyveri radio/fotoforretning	140	11	50	201	1335
276	Butikstyveri urmager/guldsmed	16	0	12	28	1869
276	Tyveri fra udstilling	240	66	153	459	1101
276	Tyveri fra anden butik	343	49	127	519	1246
276	Butikstyveri, tricktyveri	46	13	20	79	1327
276	Rudeknusningstyveri i øvrigt	16	3	2	21	2000
276	Tyveri fra campingplads	3001	821	766	4588	1442
277	Hittegoods, ulovlig omgang med	453	233	90	776	1556
278, stk. 1, nr. 1	Underslæb/tilegnelse af ting	21	4	3	28	1985
278, stk. 1, nr. 3	Underslæb/forbrug af penge	20	1	0	21	3190
279	Bedrageri	665	124	217	1006	1588
280	Mandatsvig	9	5	7	21	2306
281	Afpresning	1	3	3	7	600
283	Skyldnersvig	8	1	0	9	3350
288, stk. 1	Røveri mod forretning	9	4	2	15	1468
289, 1. pkt.	Momssvig - grov	2	1	0	3	52500
289a	Bedrageri-arbejdsløshedskasse	6	2	1	9	3000

BILAG

290, stk. 1	Hæleri	758	247	126	1131	2261
291, stk. 1	Hærværk	3844	814	934	5592	1440
291, stk. 2	Hærværk, groft	88	21	33	142	2886
291, stk. 3	Hærværk, groft uagtsomt	4	1	2	7	4250
293a	Brugstyveri af registreret personbil	423	286	95	804	1716
293, stk. 1	Brugstyveri af knallert	1104	365	230	1699	1352
293, stk. 2	Hindringer af andres ret	2	2	4	8	1000
294	Selvtægt - ulovlig	3	1	0	4	2533
298, nr. 3	Bortfjernelse uden at betale	200	7	9	216	887
298, nr. 4	Tilsnigelse af adgang uden at betale	89	7	4	100	1304
299b	Piratkopiering, særligt skærpende omstændigheder	2	2	2	6	3000
302	Forretningsbøger - uorden i	9	2	2	13	15611
303	Hæleri - uagtsomt	62	11	5	78	2527
Færdselsloven						
	FUH. ringe mat. skade m/P-skade	11	0	1	12	1300
	FUH. ringe mat. skade u/P-skade	27	0	2	29	1794
	FUH. betyd. mat. skade m/P-skade	8	1	0	9	1344
53	FUH. Spirituskørsel m/p-skade	721	211	36	968	8299
53	FUH. Spirituskørsel u/p-skade	1726	309	56	2091	10788
54	FUH. Motordrevet køretøj, euforiserende stoffer m/P-skade	6	10	1	17	4100
53	FUH. motorfører. spirit. i øvrigt m/P-skade	32	4	0	36	2547
54	FUH. Motorfører medicin mv. m/P-skade	6	6	2	14	3333
53	FUH. motorfører, spiritus i øvrigt u/P-skade	40	11	4	55	4320
54	FUH. motorfører, medicin m.v. u/P-skade	21	9	3	33	3236
54	FUH. Knallertkører medicin mv. m/P-skade	4	1	1	6	2400
54	FUH. Cyklist mv., spirituspåvirket m/P-skade	2	3	0	5	1500
54	FUH. Motorfører, medicin mv. u./P-skade	16	1	3	20	7844
54	FUH. Cyklist mv., spirituspåvirket u/P-skade	1	1	2	4	1000

BILAG

54	FUH. Motordrevet køretøj, euforiserende stoffer u/P-skade	11	7	3	21	4045
53	Spirituskørsel	14360	2113	372	16845	9749
53	Spiritus/ motorfører m/høj promille	5	2	1	8	11700
53	Spiritus/ motorfører spiritus i øvrigt	425	117	37	579	2469
54	Fører af motordrevet køretøj, euforiserende stoffer	144	137	64	345	3928
53	Medicin/ motorfører, medicin m.v.	14	10	12	36	2050
54	Motorfører, medicin mv.	22	12	6	40	4394
53	Spiritus/ knallertkører m/høj promille	1	1	0	2	3500
54	Medicin/ knallertkører, medicin m.v.	1	1	0	2	2000
54	Knallertkører, medicin mv.	2	1	2	5	4000
54	Cyklist mv. spirituspåvirket	7	3	4	14	1786
3	Agtpågivenhed-/ manglende	506	509	321	1336	1789
4-5	Anvisninger,- ikke efterkommet, færdselstavle, afmk.	533	450	427	1410	1754
4	Lyssignal - kørsel frem mod rødt/gult lys	914	340	325	1579	1478
4	Hastighedsovertrædelse ved forbudstavle	6262	500	197	6959	2448
4	ATK - Hastighedsovertrædelse ved forbudstavle	4058	110	128	4296	2033
4	ATK - hastighedsovertr.,færdselstavle klip	15860	68	84	16012	1623
4	Rødt lys, fremkørsel mod klip	8962	657	800	10419	1025
4	Kørselsretningen, kørsel mod klip	1255	95	177	1527	588
4	Spærrelinjer, overskridelse i.f.m. overhaling (klip)	2009	279	270	2558	604
4	Nødspor, kørsel i klip	448	33	19	500	567
4	Overhaling, færdselstavle/afmærkning klip	1100	192	159	1451	629
4	Vigepligt, færdselstavle/afmærkning klip	241	15	17	273	895
4	Hastighed, færdselstavle klip	23151	1047	476	24674	1760
5	Jernbaneoverkørsel, passage af klip	53	4	6	63	858
7	Udrykningskørsel	12	3	2	17	1500
9	Forpligtelser ved færdselsuheld § 9, stk. 1 (undl. at standse)	324	86	207	617	2576
9	Forpligtelser ved færdselsuheld § 9, stk. 2, nr. 2-6	98	9	46	153	4369

BILAG

14-15	Placering på vejen	368	163	243	774	1703
15	Forankørende, for afstand klip	777	136	293	1206	691
15	Helle anlæg mv., venstre om klip	379	98	84	561	612
16-17	Svingning m.v.	41	13	15	69	1398
16	Svingning mv., til fare/unødig ulempe klip	238	7	26	271	1053
18	Vending - bakning, vognbaneskit m.v.	214	12	42	268	1469
18	Vending, bakning, til fare/ulempe klip	416	15	58	489	1226
18	Vognbaneskit, igangsætning m.v. til fare/ulempe klip	553	53	89	695	1084
20	Møde med andre køretøjer	21	1	1	23	1536
21-22,24	Overhaling - kørsel ved overhaling	173	31	60	264	1638
21	Overhaling, ved kørsel klip	1378	200	565	2143	1045
22	Overhaling, øget hastighed klip	16	4	6	26	744
24	Vognbaneskit, forbud mod klip	39	5	17	61	1057
23,25	Overhaling - forbud mod overhaling	26	11	10	47	1848
23	Overhaling, forbud mod klip	116	19	32	167	915
25	Overhaling, ved fodgængerfelt klip	21	3	7	31	1000
26	Vigepligtsforseelse	4626	202	330	5158	1370
26	Vigepligt, ubetinget, afmærkning klip	2004	62	138	2204	1356
26	Vigepligt, ubetinget, udkørsel klip	603	17	44	664	1144
26	Vigepligt, højre klip	173	3	15	191	1135
26	Svingning, ej sket u. ulempe klip	1686	26	109	1821	1062
27	Gående - forpligtelser overfor	317	15	34	366	1463
28-29,31	Standsning - og parkering	43	10	40	93	1717
32	Signal- og tegngivning	39	33	109	181	1626
33-35	Lygteføring og manglende afmærkning	232	184	250	666	1588
37	Cykel- og motorløb	10	2	1	13	1700
37	Kap- og væddeløbskørsel klip	95	3	30	128	1477
38	Støj- røg og forstyrrende kørsel	47	17	36	100	1611

BILAG

41	Hastighedsovertrædelser	794	35	103	932	825
42-43	Hastighedsovertrædelser	12830	801	576	14207	2379
42-43	ATK - Hastighedsovertrædelser	19429	530	845	20804	1782
42-43	ATK - Hastighedsovertrædelser	90	39	1	130	2506
42-43	ATK - Hastighedsovertr. klip	70006	317	551	70874	1682
42	Hastighed, generelle klip	45605	1625	733	47963	1729
43	Hastighed, køretøjsbestemt klip	576	64	52	692	1746
44-48	Motorvej - kørsel på motorvej m.v.	68	4	16	88	1500
49-50	Cyklist - særlige regler for	9	13	62	84	1111
51	Knallert 3-hjulet, pass. u/5 år uden sikkerhedssele (klip)	2	0	0	2	550
51,63	Knallertkørsel - særlige regler for	895	595	1103	2593	1199
52	Motorcykelkørsel - særlige regler for	1	0	1	2	1500
52	Motorcykel 2-hjulet, passager u/135 cm (klip)	1	1	0	2	500
54	Spirituskørsel, manglende hindring af	25	3	2	30	1600
55	Mobiltelefon m.v., brug af	293	260	628	1181	1670
62	Førerret - kørsel uden førerret til traktor	46	3	13	62	1458
63	Førerret - kørsel uden førerret til reg.pligt.knallert	752	472	279	1503	4337
56	Førerret - kørsel uden førerret til motorkøretøj	10187	3082	4173	17442	5299
56	Kørekort - kørsel uden at medb.kørekort/nægte at forevise	404	338	1120	1862	1781
56	Førerret - kørsel uden førerret til den pgl. kategori	1833	155	178	2166	2222
56	Førerret - kørsel uden erhvervsmæssig førerret	24	7	47	78	2838
64	Øvelseskørsel	32	2	3	37	2891
65	Oplysningspligt - nægtet at oplyse/ulov. overladt føringen	422	51	143	616	2566
67	Lille knallert, ej lovlig, over 30 km/t	19	8	5	32	1042
67	Lille knallert, ej lovlig, 43 km/t eller derover	2792	308	128	3228	816
67	Stor knallert, ej lovlig, over 45 km/t	5	2	11	18	1260
67	Stor knallert, ej lovlig, 64 km/t eller derover	117	3	32	152	1081
67	Knallert, ej lovlig, konstruktive ændringer/hastighedsforøg.	1202	148	178	1528	950

BILAG

67-68	Udstyr - mangler ved køretøj udstyrsbkg.	12198	1038	2543	15779	990
68	Hastighedsbegrænser, ændring/manglende	26	8	10	44	4600
70	Tilkobling og slæbning	123	8	14	145	3194
72	Registrering - kørsel uden regist. ell. uden numm..pl.	526	83	566	1175	1900
73	Registreringsbekendtgørelse - alle overtræ. heraf	292	27	363	682	1852
76	Udenlandske køretøjer - ulovlig kørsel.	96	11	48	155	1922
80	Sikkerhedssele - uden brug af	990	394	3107	4491	1637
80	Sikkerhedsudstyr, ikke fyldt 15 år klip	3745	300	498	4543	613
80	Befordring af børn uden særligt sikkerhedsudstyr (klip)	1166	49	154	1369	573
80	Befordring af børn i øvrigt (klip)	114	7	15	136	561
80	Befordring af børn u. 15 år på forsæde (klip)	200	10	29	239	565
80	Befordring af børn (klip)	139	4	24	167	555
81	Styrthjelm - uden brug af	1417	101	2020	3538	1214
81	Styrthjelm, 5-14 år uden sikkerhedssele (klip)	60	2	16	78	610
82	Belæsning - forkert anbragt gods eller personer	123	4	30	157	2130
82	Farligt gods - national og international transport	1107	17	81	1205	4981
84	Bredde - herunder bkg. om bredde, længde, højde	217	5	45	267	3950
85	Overlæs, totalvægt	3255	147	49	3451	2249
85	Overlæs, akseltryk	362	15	14	391	1058
86	Blokvognskørsel	325	9	48	382	4102
105-106	Forsikring, ikke tegnet	139	8	634	781	1491
117	Frakendelsestid - kørsel	2046	588	382	3016	8372
	Færdselsloven - andre regler i	581	15	175	771	3406
Andre særlove						
	Euforiserende stoffer / lov om	23520	2875	2460	28855	2247
	Euforiserende stoffer / lov om (salg)	685	140	168	993	4792
	Retsplejeloven	26	12	10	48	4796
	Retsplejeloven, nægte at opgive navn	116	307	199	622	1316

BILAG

Udlændingeloven	68	2	9	79	5235
Udlændingeloven § 59, stk. 2 / ulovligt arbejde / arbejdsgiv.	348	12	12	372	36447
Udlændingeloven § 59, stk. 5/ "Menneskesmugling"	84	0	3	87	2459
Udlændingeloven § 59, stk.5/bistand ved ulovlig indrej./oph.	3	0	2	5	5500
Udlændingeloven / overtrædelse af meddelt indrejseforbud	52	0	9	61	1236
Udlændingeloven, bistand til ulovligt arbejde	1	0	1	2	5000
Udlændingeloven § 59, stk. 1, nr. 3 / ulovligt ophold	21	2	0	23	2561
Udlændingeloven § 59, stk.1, nr.3 /ulovligt arb./arbejdstag.	57	3	9	69	3810
Udlændingeloven, ulovligt ophold	115	7	8	130	2113
Udlændingeloven, ulovligt arbejde/arbejdstagere	444	4	11	459	1969
Våben (lov om våben og eksplosivstoffer)	5289	551	2008	7848	2980
Sprængstof (lov om våben og eksplosivstoffer)	15	1	9	25	3080
Fyrværkeriloven	751	47	198	996	2829
Brandlovgivningen / beredskabsloven	773	13	15	801	1521
Sikring af den offent. orden mv.	2965	395	1267	4627	1112
Midlertidige foranst./overtr. af påbud	174	8	17	199	2117
Politivedtægten	5	0	2	7	2220
Vejlov, rådighed over gadeareal	328	14	11	353	1455
Radiokommunikation / lov om	14	1	1	16	7857
Statistik / lov om Danmarks	1080	24	25	1129	1075
Besøgende i bestem.lokaler/overtr. af forbud	42	0	1	43	6756
Bortvisning, Overtrædelse af meddelt forbud	7	2	3	12	1686
Køretøjer der ikke overholder syn	1006	31	41	1078	1026
Strafferetlige særlove / andre	120	2	2	124	4414
Kildeskatteloven	41	0	1	42	16073
Skattekontrolloven	67	9	3	79	122699
Merværdiafgift / lov om - (MOMS)	49	4	10	63	118684
Registreringsafgiftsloven	119	19	11	149	2913

BILAG

Vægtafgiftsloven	91	11	2	104	1793
Toldloven	56	0	1	57	11289
Skatte- og afgiftslove m.v./andre	129	13	10	152	16911
Veterinærlovgivningen	369	14	36	419	10104
Kødloven	4	1	1	6	15250
Levnedsmiddellovgivningen	445	21	34	500	11470
Lægemiddelloven	404	9	38	451	5000
Dopingmidler / lov om forbud mod visse	535	24	342	901	2026
Lov om autorisation af sundhedspersoner, læger	3	1	1	5	21000
Tatoveringer / lov om	12	1	1	14	2917
Bolig- og bygningslovgivningen	116	3	0	119	6981
Miljøloven	609	22	23	654	7825
Naturbeskyttelsesloven	213	12	12	237	3370
Mark- og vejfredloven	13	17	14	44	1385
Kemikalieloven	106	0	7	113	10434
Landbrugsloven	467	1	4	472	3265
Miljø / andre love vedrørende	551	21	18	590	6070
Dyreværnsloven	1408	82	102	1592	6242
Slagtning og aflivning af dyr - bekendtgørelse	27	1	1	29	4919
Jagtloven	142	0	13	155	1808
Hundeloven, forberedelse af pålæg	38	1	1	40	3503
Hundeloven, overtrædelse af samt overtr. af pålæg	2321	86	136	2543	850
Fiskerilovgivningen	900	12	20	932	5611
Dyr,jagt m.v. / andre love vedrørende	276	18	30	324	4210
Arbejdsskadeforsikringsloven	469	1	2	472	2783
Søloven	209	2	2	213	5306
Jernbaneloven	34	3	23	60	1007
Hyrekørsel / lov om	931	153	23	1107	1253

BILAG

Godskørsel / lov om	328	67	21	416	4035
Buskørsel / lov om	77	16	3	96	2064
Besætning, lov om skibes	10	4	1	15	7100
Ferieloven	305	5	4	314	6101
Arbejdsformidling / lov om	38	2	2	42	2091
Arbejdsmiljø / lov om	1170	20	22	1212	25292
Lov om røgrfri miljøer, rygepolitik	16	0	2	18	2125
Fartskriverkort - fører, bkg.687 om udsted. af	4	1	1	6	2600
Fartskriverkort - arb.giv.,bekg.687 om udsted.af	2	2	2	6	6000
Køre- hviletid-fører, bekg.688, natio.bestemm.	87	26	49	162	3843
Køre- hviletid-arb.giv., bekg.688, natio.bestemm.	65	9	8	82	24834
Køre- hviletid-fører,Rådsforordn.nr.3820/85	499	165	278	942	3182
Køre- hviletid-arb.giv.,Rådsforordn.nr.3820/85	374	131	324	829	10614
Køre- hviletid over 30% fører,Rådsforordn.nr.3820/85	170	78	149	397	7533
Kontrolapp.-uaut.indgreb fører,Rådsforordn.3821/85	18	10	14	42	7278
Kontrolapp.-fører,Rådsforordn. nr. 3821/85	663	213	606	1482	4887
Kontrolapp.-arb.giv.,Rådsforordn. nr. 3821/85	783	116	384	1283	8177
Køre/hviletid, kontroldata, opbevaring af dok. mv.	1	0	2	3	3000
Køre- hviletid - fører, bkg. 328 af 28. marts 2007 mv.	169	56	148	373	2983
Køre- hviletid - arb.giver, bkg. 328 af 28. marts 2007 mv.	89	27	96	212	6458
Køre- hviletid over 30% - fører, Rådsforordning nr. 561/2006	32	17	40	89	6085
Modulvogntog, færdselsområde - bkg. 1057 § 3	23	2	6	31	2652
Arbejde, transport m.v. / andre love	232	4	12	248	2109
Anpartsselskabsloven	27	4	2	33	10710
Bogføringsloven	15	2	4	21	2300
Markedsføringsloven	73	3	6	82	30242
Mønsterbeskyttelse / ophavsret	23	1	7	31	8689
Selskabs- og firmalovgivning / andre love vedrørende	33	0	1	34	10176

BILAG

Militære straffelov	7	0	1	8	857
Værnepligtsloven	1859	11	26	1896	777
Beredskabsloven	95	1	4	100	1194
EI-lovgivningen	237	2	11	250	4529
Gaslovgivningen	174	4	7	185	6764
Restaurationsloven	824	41	259	1124	2718
Restaurationsloven, nattesæde	177	2	7	186	873
Restaurationsloven, ulovlig udskænkning	416	10	21	447	1785
Restaurationsloven / overtrædelse af forbud	523	44	122	689	1772
Alkohol, salg t/unge under 16 år	45	1	3	49	2089
Næringsloven	227	6	10	243	4980
Brugte genstande / handel med	5	0	1	6	2200
Medieansvarsloven (presselov)	1	1	1	3	3000
Spil, bevilling, næring m.v. / andre love vedrørende	32	0	1	33	12422
Øvrige særlovgivning	161	0	7	168	4772